

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

**ΕΞΑΜΗΝΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Β' Εξάμηνο 2021

No 24

Αθήνα
Ιούνιος 2022

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Β' Εξάμηνο 2021

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2021»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Ιούνιος 2022

Συγγραφείς: Γιώργος Θανόπουλος, Αντώνης Αγγελάκης, Λεωνίδα Βατικιώτης, Δημήτρης Γιακούλας

Επιστημονική επιμέλεια: Διονύσης Γράβαρης

Επιμέλεια κειμένων: Ιωάννα Προφύρη

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (σε συνεργασία με την MARC ΑΕ) (2021), «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2021», Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2022, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 48

Το παρόν ερευνητικό κείμενο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 1: "Μηχανισμός μελέτης και ανάλυσης οικονομικού περιβάλλοντος λειτουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων" της Πράξης "Παρεμβάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τη συστηματική παρακολούθηση και πρόγνωση αλλαγών του παραγωγικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων" με κωδικό ΟΠΣ 5003864, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ)

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

**Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν
το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)**

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Εξαμηνιαίο δελτίο οικονομικού κλίματος

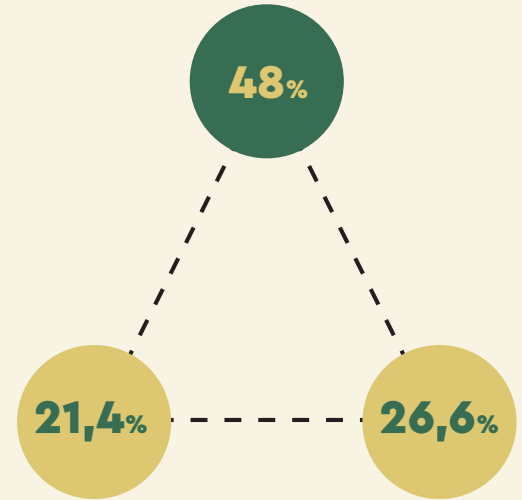
μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (Β εξάμηνο 2021)

ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

ΤΑΜΕΙΑΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ – ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

αντιμετωπίζει πρόβλημα ρευστότητας

δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα

τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το μέγιστο για ένα μήνα

Β' εξάμηνο
2021

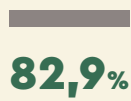
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

αύξησε το προσωπικό

μείωσε το προσωπικό

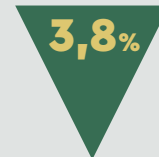
διατήρησε σταθερό το προσωπικό

Α' εξάμηνο
2022

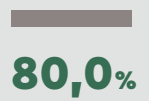
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

θα αυξήσει το προσωπικό

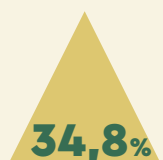

θα μειώσει το προσωπικό

θα διατηρησει σταθερό το προσωπικό

ΤΙΜΕΣ ΑΓΑΘΩΝ / ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

αύξησε τις τιμές

ΤΙΜΕΣ ΑΓΑΘΩΝ / ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

θα αυξήσει τις τιμές

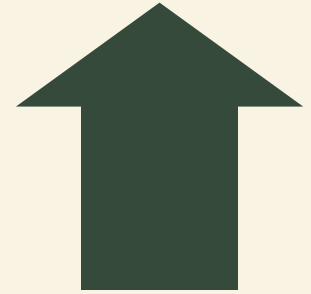
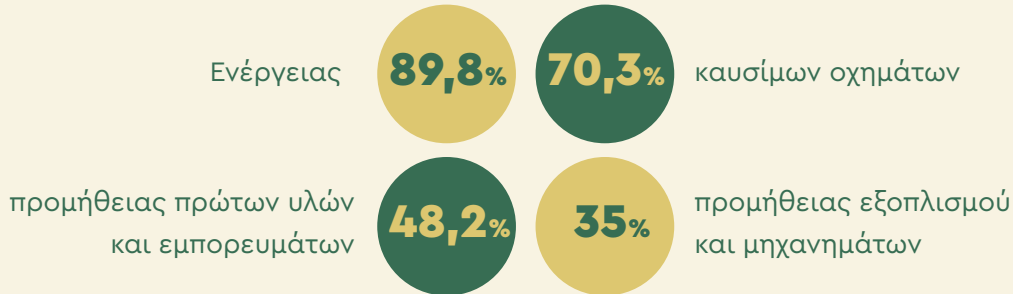
Έτος ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

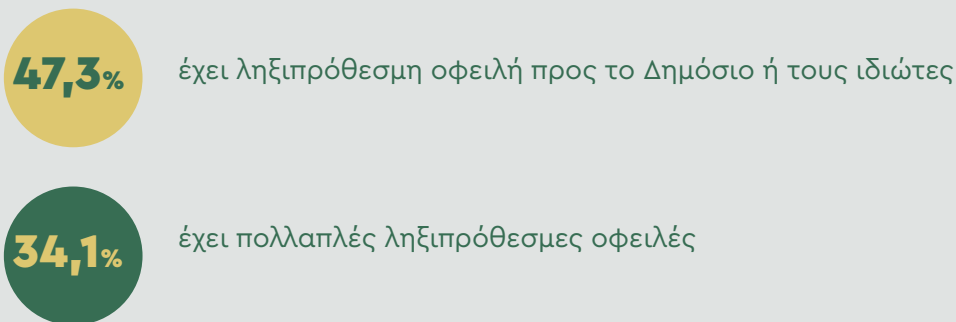
Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΑΤΙΜΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Αύξηση στο κόστος

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ - ΟΦΕΙΛΕΣ

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Για τις επιχειρήσεις που έχουν e-shop ή/και συμμετέχουν σε ψηφιακή πλατφόρμα, οι ηλεκτρονικές πωλήσεις αντιστοιχούν μεσοσταθμικά στο **26,7%** του κύκλου εργασιών τους.

Η παρούσα έρευνα είναι η πρώτη για το 2022 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από την εταιρία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 802 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων¹ (0-49 άτομα προσωπικό), κατά το διάστημα 15 Φεβρουαρίου έως 4 Μαρτίου 2022. Σημειώνεται πως το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των τηλεφωνικών συνεντεύξεων διενεργήθηκαν πριν από την έναρξη του ρωσο-ουκρανικού πολέμου. Ως εκ τούτου, η ανάγνωση των ευρημάτων σχετικά με τις επιχειρηματικές μελλοντικές προσδοκίες ή/και εκτιμήσεις που παρουσιάζονται στο παρόν δελτίο θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη αυτήν την παράμετρο.

Σοβαρές οι επιπτώσεις των ανατιμήσεων στη λειτουργία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων

Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η άρση των εκτεταμένων περιορισμών που είχαν υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19, επέτρεψε στην οικονομική δραστηριότητα να επανέλθει σε σχετικά κανονικές συνθήκες. Παράλληλα, αποσύρθηκαν σχεδόν στο σύνολό τους τα μέτρα στήριξης που εφαρμόστηκαν υπέρ των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία. Η προσδοκία ότι η απόσυρση των πιο αυστηρών περιορισμών στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα θα έδινε στην οικονομία την απαραίτητη ώθηση για να ανακάμψει τάχιστα και να «επουλώσει τις πληγές» που δημιούργησε σε έναν μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων η υγειονομική κρίση, ιδίως των επιχειρήσεων εκείνων που τα μέτρα στήριξης δεν ήταν αρκετά για να καλύψουν ένα σημαντικό μέρος των απωλειών τους, δεν επιβεβαιώθηκε. Η εμφάνιση του πληθωρισμού, που από τα μέσα του 2021 και μετά καλπάζει, κυρίως εξ αιτίας της υπέρμετρης αύξησης των τιμών ενέργειας που προκλήθηκε αρχικά λόγω της διεθνούς ενεργειακής κρίσης και προσφάτως λόγω των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων, έχει δημιουργήσει νέες δυσκολίες, αβεβαιότητες και προκλήσεις.

Για τις επιχειρήσεις οι ανατιμήσεις, ιδίως στις τιμές ενέργειας, τουλάχιστον κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021, προκάλεσαν τρεις σοβαρές και αλληλένδετες επιπτώσεις.

Η πρώτη επίπτωση ήταν η σημαντική αύξηση του κόστους λειτουργίας τους. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας αυξήθηκαν μεσοσταθμικά το κόστος ενέργειας κατά 89,8%, το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων κατά 48,2%, το κόστος καυσίμων οχημάτων

---

1 Οι σχετικές έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ έχουν ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Ιούλιος 2021). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα οικονομικών και επιχειρηματικών προσδοκιών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (SME United) για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.

κατά 70,3% και το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων κατά 35%.

Η δεύτερη επίπτωση, που είναι απόρροια της πρώτης, ήταν ο ιστορικά υψηλός αριθμός των επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών. Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, 1 στις 3 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (34,8) αύξησε τις τιμές τους. Μεσοσταθμικά, οι τιμές πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 4,9%, γεγονός που σημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος του αυξημένου κόστους λειτουργίας τους το απορρόφησαν. Ωστόσο, για το πρώτο εξάμηνο του 2022, τα ευρήματα της έρευνας κατέδειξαν πως 1 στις 2 επιχειρήσεις (48,9%) θα προχωρούσαν σε αύξηση των τιμών πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών τους.

Η τρίτη επίπτωση, που σχετίζεται τόσο με την αύξηση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων, τη μείωση της ζήτησης λόγω των ανατιμήσεων, την επιβράδυνση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας που κινδυνεύει να εισέλθει σε μια περίοδο στασιμοπληθωρισμού και των υποχρεώσεων που συσσωρεύσαν οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης, σχετίζεται με τη σοβαρή αύξηση των υπερχρεωμένων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021 σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις είχαν τουλάχιστον μια ληξιπρόθεσμη οφειλή προς το Δημόσιο ή τους ιδιώτες, ενώ 1 στις 3 επιχειρήσεις είχε πολλαπλές ληξιπρόθεσμες οφειλές. Επιπλέον 1 στις 5 επιχειρήσεις είχε ληξιπρόθεσμες οφειλές τόσο προς την εφορία όσο και προς τα ασφαλιστικά ταμεία.

Τα παραπάνω προδιαγράφουν μια ιδιαίτερα δυσόλινη κατάσταση για έναν πολύ μεγάλο αριθμό κυρίως πολύ μικρών επιχειρήσεων, που επιτάσσει σοβαρή βελτίωση ή ακόμα και διεύρυνση των εργαλείων και των μέτρων διαχείρισης του ιδιωτικού χρέους. Επιπλέον, απαιτεί αποτελεσματικές παρεμβάσεις για τη συγκράτηση των τιμών, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με το κόστος ενέργειας. Τέλος, αναγκαία κρίνεται η διεύρυνση των πηγών χρηματοδότησης προς τις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο απαιτείται, τουλάχιστον ο ανασχεδιασμός των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ώστε ένα σημαντικό μέρος των επιχορηγούμενων χρηματοδοτήσεων να κατευθυνθεί αποκλειστικά προς τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είναι τα εξής:

Δείκτης Οικονομικού κλίματος

- ▶ Ο Δείκτης οικονομικού κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ενισχύθηκε περαιτέρω το δεύτερο εξάμηνο του 2021 σε σύγκριση με πρώτο εξάμηνο του έτους καθώς διαμορφώθηκε στις 52,4 μονάδες έναντι των 46,3 που ήταν το προηγούμενο εξάμηνο.
- ▶ Ωστόσο, η κατάσταση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων όπως αποτυπώνεται μέσα από το δείκτη οικονομικού κλίματος δεν προσέγγισε τα προ πανδημίας επίπεδα. Η ανάκαμψη που καταγράφεται για το δεύτερο εξάμηνο του 2021 είναι χαμηλότερη των

προσδοκιών, καθώς η εμφάνιση του πληθωρισμού, πρωτίστως λόγω της ενεργειακής κρίσης και δευτερευόντως εξαιτίας της διατάραξης της εφοδιαστικής αλυσίδας, δημιούργησε νέες προκλήσεις.

- ▶ Επιπλέον, η εύθραυστη αυτή ανάκαμψη συντελέστηκε με όρους ανισότητας. Η πλειονότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων συνεχίζει να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες. Για τις επιχειρήσεις αυτές τα σοβαρά προβλήματα ρευστότητας παραμένουν, καθώς και η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης.
- ▶ Ειδικότερα το 47,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως η κατάσταση του επιδεινώθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2021, έναντι του 26,9% που δήλωσε πως βελτιώθηκε και του 25,2% που δήλωσε ότι παρέμεινε αμετάβλητη.
- ▶ Επιπλέον, οι προσδοκίες για το τρέχον εξάμηνο (Α' 2022) είναι χαμηλότερες σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο, χωρίς, μάλιστα, να έχουν συνεκτιμηθεί οι επιπτώσεις του ρωσο-ουκρανικού πολέμου.
- ▶ Συγκεκριμένα ο δείκτης προσδοκιών για το πρώτο εξάμηνο του 2022 ανήλθε στις 54,1 μονάδες έναντι 54,9 που ήταν το προηγούμενο εξάμηνο.

Κύκλος εργασιών

- ▶ Για το δεύτερο εξάμηνο του 2021 το 46,5% των επιχειρήσεων δήλωσε πως μειώθηκε ο κύκλος εργασιών του, το 28,1% δήλωσε ότι αυξήθηκε, ενώ σταθερός παρέμεινε για το 23,7%.
- ▶ Για τις επιχειρήσεις που κατέγραψαν μείωση κύκλου εργασιών (46,5%), ο μέσος όρος μείωσης αντιστοιχούσε στο 35,2%, ενώ για τις επιχειρήσεις που κατέγραψαν αύξηση κύκλου εργασιών (28,1%), ο μέσος όρος αύξησης αντιστοιχούσε στο 23,7%.
- ▶ Όσον αφορά τον ετήσιο κύκλο εργασιών για το 2021, το 46,8% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι ο ετήσιος κύκλος εργασιών ήταν έως 50.000€. Το 17,2% από 50.000€ ως 100.000€, το 15,5% από 100.000€ ως 300.000€, το 5,4% από 300.000€ ως 500.000€, το 3,5% από 500.000€ ως 1 εκ. € και πάνω από 1 εκ. € κύκλο εργασιών είχε το 5,5% των επιχειρήσεων.
- ▶ Το 37,5% των μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως το 2021 έκλεισε με κέρδη, έναντι το 36% που έκλεισε με ζημιές και του 17,3% που δεν είχε ούτε κέρδη ούτε ζημιές.

Ζήτηση - παραγγελίες

- ▶ Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, για το 37,5% των επιχειρήσεων η ζήτηση μειώθηκε. Αυξήθηκε για το 32,5% και έμεινε αμετάβλητη για το 29,7%.
- ▶ Μείωση των παραγγελιών δήλωσε το 43,8% των επιχειρήσεων. Αμετάβλητες δήλωσε ότι έμειναν οι παραγγελίες το 27,9% των επιχειρήσεων, ενώ το 27,3% δήλωσε ότι αυξήθηκαν.

Ρευστότητα – Ταμειακά διαθέσιμα

- ▶ Το δεύτερο εξάμηνο του 2021 η ρευστότητα μειώθηκε για το 48,8% των επιχειρήσεων, έμεινε αμετάβλητη για το 28,9% και αυξήθηκε για το 22,1%.
- ▶ Το πρόβλημα ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παραμένει. Αυτό φαίνεται και από την αύξηση των ήδη υψηλών ποσοστών των επιχειρήσεων που δηλώνουν μηδενικά ή αρκετά μικρό χρόνο επάρκειας ταμειακών διαθέσιμων.
- ▶ Συγκεκριμένα, περίπου 1 στις 5 επιχειρήσεις (21,9%) δήλωσαν πως δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, το 11% δήλωσε πως επαρκούν για λιγότερο από μήνα, ενώ το 17,6% δήλωσε πως επαρκούν για ένα μήνα.
- ▶ Με άλλα λόγια, φαίνεται πως για περισσότερες από 1 στις 2 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (50,5%) τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα, ποσοστό που ξεπερνά ακόμα και τα αντίστοιχα στοιχεία του Φεβρουαρίου του 2021, όπου ακόμα δεν είχε εφαρμοστεί ένα πολύ μεγάλο μέρος των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων.

Απασχόληση

- ▶ Στην απασχόληση τα στοιχεία είναι καλύτερα σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που διενεργήθηκαν εν μέσω πανδημίας καθώς το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που αύξησαν/μείωσαν το προσωπικό τους επιστρέφει σε επίπεδα προ πανδημίας, δηλαδή σε θετικό πρόσημο. Συγκεκριμένα, το δεύτερο εξάμηνο του 2021 το 8,7% των επιχειρήσεων αύξησε το προσωπικό του έναντι του 7,4% που το μείωσε και του 82,9% που το διατήρησε.
- ▶ Ωστόσο, η έντονη κινητικότητα και ελαστικότητα που οφείλονται κατά κύριο λόγο στην εποχικότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια την ελληνική αγορά εργασίας παραμένουν. Το 36,3% των επιχειρήσεων απασχολεί προσωπικό μερικής/εκ περιτροπής απασχόλησης, έναντι του 63,7% που το προσωπικό του είναι πλήρους απασχόλησης.
- ▶ Όσον αφορά το πρώτο εξάμηνο του 2022, οι προσδοκίες ήταν θετικές καθώς το 12,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό του, έναντι μόλις του 3,8% που δήλωσε ότι θα το μειώσει.

Τιμές αγαθών/υπηρεσιών

- ▶ Οι τιμές αγαθών/υπηρεσιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων είναι εμφανές πως έχουν επηρεαστεί από την αύξηση κυρίως των τιμών ενέργειας. Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, ο αριθμός των επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές του διευρύνθηκε περαιτέρω.

- ▶ Συγκεκριμένα το 34,8% των επιχειρήσεων αύξησε τις τιμές του έναντι του 9,4% που τις μείωσε και του 55,6% που τις διατήρησε σταθερές.
- ▶ Από τα στοιχεία της έρευνας προέκυψε ότι το Β' εξάμηνο του 2021 οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αύξησαν μεσοσταθμικά τις τιμές πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών τους κατά 4,9%.
- ▶ Όσον αφορά το πρώτο εξάμηνο του 2022, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων αντιστοιχούσαν σε σημαντικά μεγάλη αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που θα προχωρούσαν σε αύξηση των τιμών τους.
- ▶ Συγκεκριμένα, το 48,9% των επιχειρήσεων εκτιμούσαν ότι θα αυξήσουν τις τιμές τους, έναντι μόλις του 4,4% που δήλωσε ότι θα τις μειώσει και του 43,6% που δήλωσε πως θα τις διατηρήσει σταθερές.

Επιπτώσεις ανατιμήσεων

- ▶ Ιδιαίτερα αρνητικές καταγράφονται οι επιπτώσεις των ανατιμήσεων, ιδίως στις τιμές ενέργειας, για τη ζήτηση και τη λειτουργία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.
- ▶ Συγκεκριμένα, το 77,3% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει πολύ ή/και αρκετά τη ζήτηση, έναντι του 22,1% που δήλωσε ότι έχουν επηρεάσει τη ζήτηση λίγο ή/και καθόλου.
- ▶ Επιπλέον, το 77,5% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει πολύ ή/και αρκετά τη λειτουργία της επιχείρησής του, έναντι του 21,6% που δήλωσε ότι την έχει επηρεάσει λίγο ή/και καθόλου.
- ▶ Τα κόστη λειτουργίας των οποίων η αύξηση έχει επηρεάσει αρνητικά τη δραστηριότητα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων είναι τα εξής:
  - ▷ η αύξηση των λογαριασμών ενέργειας για το 61,5% των επιχειρήσεων,
  - ▷ η αύξηση του κόστους προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων για το 26,9% των επιχειρήσεων,
  - ▷ η αύξηση του κόστους καυσίμων οχημάτων για το 4,7% των επιχειρήσεων,
  - ▷ η αύξηση του κόστους προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων για το 0,6% των επιχειρήσεων.
- ▶ Από την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων της έρευνας προέκυψαν για το δεύτερο εξάμηνο του 2021 τα εξής:
  - ▷ το κόστος ενέργειας αυξήθηκε μεσοσταθμικά για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατά 89,8%,
  - ▷ το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 48,2%,
  - ▷ το κόστος καυσίμων οχημάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 70,3%,
  - ▷ το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 35%.

- ▶ Όσον αφορά τα μέτρα που θεωρούν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις ως τα πλέον κατάλληλα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της αύξησης των τιμών, από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψε ότι τα δύο σημαντικότερα είναι:
  - ▷ η μείωση των ειδικών φόρων στην ενέργεια και τα καύσιμα (62,1%) και
  - ▷ η μείωση του ΦΠΑ (57,5%).

Επενδύσεις

- ▶ Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021:
  - ▷ το 21,8% των μικρών και πολύ επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές επενδύσεις (π.χ. λογισμικό, ψηφιακές συσκευές και εφαρμογές),
  - ▷ το 15,6% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα,
  - ▷ το 7,9% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις σε κτηριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό,
  - ▷ το 6,1% επένδυσε σε κατάρτιση και εκπαίδευση προσωπικού (π.χ. συστήματα πιστοποίησης οργάνωσης και λειτουργίας).
- ▶ Γενικά το 33% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έκανε κάποιου είδους επένδυση το δεύτερο εξάμηνο του 2021.
- ▶ Ωστόσο, για την πλειονότητα των επιχειρήσεων οι επενδύσεις αυτές ήταν μικρής κλίμακας. Το ύψος της επένδυσης για το 55,5% των επιχειρήσεων ήταν έως 5.000€. Για το 10% ήταν από 5.001€ - 10.000€, για το 10,7% από 10.001€ - 20.000€, για το 8,8% από 20.001€ - 50.000€, για το 6,1% από 50.001€ - 100.000€ και για το 5% πάνω από 100.000€.
- ▶ Όπως φαίνεται, για το μεγαλύτερο μέρος των μικρών επιχειρήσεων, οι επενδύσεις που έγιναν το προηγούμενο εξάμηνο ήταν κυρίως επενδύσεις προσαρμογής ή συντήρησης και λιγότερο επέκτασης ή ανάπτυξης.
- ▶ Αυτό, άλλωστε, φαίνεται και από τις πηγές χρηματοδότησης των επενδύσεων που έγιναν. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών χρηματοδοτήθηκε με ίδια κεφάλαια (86,4%), έναντι μόλις του 6% που χρηματοδοτήθηκε μέσω ΕΣΠΑ και του 3,8% που χρηματοδοτήθηκε με τραπεζικό δανεισμό.

Ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών

- ▶ Το 58,4% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι έχει ενσωματώσει συστήματα ψηφιακού μάρκετινγκ.
- ▶ Το 26,3% έχει ενσωματώσει συστήματα και συσκευές που παρακολουθούνται ή ελέγχονται από απόσταση μέσω του διαδικτύου.

- ▶ Το 17,3% έχει ενσωματώσει συστήματα ηλεκτρονικών πωλήσεων (e-shop).
- ▶ Το 16,5% συμμετέχει σε διαδικτυακή πλατφόρμα.
- ▶ Το 14,1% επεξεργάζεται και αναλύει δεδομένα παραγωγικής/εμπορικής δραστηριότητας.
- ▶ Το 6% έχει ενσωματώσει εφαρμογές αυτοματοποίησης στην παραγωγική διαδικασία.
- ▶ Το 17,4% δήλωσε ότι προχώρησε σε ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών κατά τη διάρκεια της πανδημίας.
- ▶ Για τις επιχειρήσεις που έχουν e-shop ή/και συμμετέχουν σε ψηφιακή πλατφόρμα οι ηλεκτρονικές πωλήσεις αντιστοιχούν μεσοσταθμικά στο 26,7% του κύκλου εργασιών τους.

Υποχρεώσεις/Οφειλές

- ▶ Ανησυχητικά είναι και τα ευρήματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την κατάσταση των υποχρεώσεων των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και τη δυνατότητά τους να αντεπεξέλθουν σε αυτές.
- ▶ Σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες υποχρεώσεων παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων με ληξιπρόθεσμες οφειλές το δεύτερο εξάμηνο του 2021.
- ▶ Σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις (47,3%) φαίνεται πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε τουλάχιστον 1 από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων που παρακολουθεί το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.
- ▶ Ειδικότερα:
  - ▷ 1 στις 4 επιχειρήσεις (25,7%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ (23,8% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ περισσότερες από 1 στις 5 επιχειρήσεις (22,2%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λογαριασμούς ενέργειας (15,2% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ περισσότερες από 1 στις 5 επιχειρήσεις (21,7%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς προμηθευτές (20,1% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ το 14,8% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου (14,3% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ Το 13,8% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λοιπούς λογαριασμούς (νερό, τηλεφωνία κλπ) (13,1% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ Το 13,5% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές (15,4% το πρώτο εξάμηνο του 2021),
  - ▷ Το 12,1% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ (10,2% το πρώτο εξάμηνο του 2021).
- ▶ Αυξητικές τάσεις καταγράφονται και στον βαθμό υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων καθώς το δεύτερο εξάμηνο του 2021 οι επιχειρήσεις με ληξιπρόθεσμες οφειλές σε 2 από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων των ερευνών του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

αντιστοιχούσαν στο 9,9% των επιχειρήσεων, έναντι του 7,7% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021 και του 7,2% του τελευταίου προ πανδημίας εξαμήνου.

- ▶ Επιπλέον, οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με ληξιπρόθεσμες οφειλές σε τουλάχιστον 3 από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων ανήλθαν το δεύτερο εξάμηνο του 2021 στο 24,2%, έναντι του 22,3% που ήταν το πρώτο εξάμηνο του 2021 και του 17,8% που ήταν το τελευταίο προ πανδημίας εξάμηνο.
- ▶ Σημειώνεται, επίσης, ότι το 32,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε τουλάχιστον μια κατηγορία υποχρεώσεων προς το Δημόσιο (εφορία ή ασφαλιστικά ταμεία), ενώ σχεδόν 1 στις 5 (19,2%) έχει παράλληλα ληξιπρόθεσμες φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές.

Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

- ▶ Ο δείκτης αβεβαιότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, παρόλο που υποχωρεί στην παρούσα έρευνα σε σχέση με την προηγούμενη (Ιούλιος 2021), παραμένει σε υψηλό επίπεδο.
- ▶ Συγκεκριμένα, σχεδόν 1 στις 3 επιχειρήσεις (32,8%) εκφράζουν το φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητάς τους στο μέλλον.
- ▶ Επιπλέον, η αύξηση των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, που διατηρεί έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων σε πολύ δύσκολη κατάσταση αποτελεί έναν παράγοντα που επηρεάζει βάσιμα τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αυτών.
- ▶ Αυτό προκύπτει και από το δείκτη βιωσιμότητας της παρούσας έρευνας, καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν άμεσο και πραγματικό κίνδυνο διακοπής της δραστηριότητάς τους ανήλθε στο 4,6% έναντι 4,1% που ήταν στην αντίστοιχη έρευνα του Ιουλίου του 2021.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δείκτης Οικονομικού κλίματος

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ενισχύθηκε περαιτέρω το δεύτερο εξάμηνο του 2021 σε σύγκριση με πρώτο εξάμηνο του έτους καθώς διαμορφώθηκε στις 52,4 μονάδες έναντι των 46,3. Ειδικότερα, το 47,4% των μικρών και μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως η κατάστασή του επιδεινώθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2021, έναντι του 26,9% που δήλωσε πως βελτιώθηκε και του 25,2% που παρέμεινε αμετάβλητη. Λαμβάνοντας υπόψη την καθίζηση που υπέστη το 2020, όπου από τις 66,4 μονάδες που ήταν πριν την πανδημία διολίσθησε στις 20,1 μονάδες, φαίνεται ότι τα μέτρα στήριξης της οικονομίας για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της πανδημίας σε συνδυασμό με τη σχετική επιστροφή στην οικονομική κανονικότητα αποτέλεσαν τους καθοριστικούς παράγοντες για την άνοδό του. Ωστόσο, η κατάσταση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, όπως αποτυπώνεται μέσα από το δείκτη οικονομικού κλίματος, δεν προσέγγισε τα προ πανδημίας επίπεδα. Η ανάκαμψη που καταγράφεται για το δεύτερο εξάμηνο του 2021 είναι χαμηλότερη των προσδοκιών, καθώς η εμφάνιση του πληθωρισμού, πρωτίστως λόγω της ενεργειακής κρίσης και δευτερευόντως εξαιτίας της διατάραξης της εφοδιαστικής αλυσίδας, δημιούργησε νέες προκλήσεις και μια νέας μορφής κρίσης που τα μέλη της Ε.Ε. δεν είχαν αντιμετωπίσει για αρκετά χρόνια. Επιπλέον, η εύθραυστη αυτή ανάκαμψη συντελέστηκε με όρους ανισότητας. Η πλειονότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων συνεχίζει να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες. Για τις επιχειρήσεις αυτές, τα σοβαρά προβλήματα ρευστότητας παραμένουν, καθώς και η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης.

Ανάλογη είναι η κατάσταση και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των ΜΜΕ ανήλθε το Β' εξάμηνο του 2021 στις 75,2 μονάδες, ελαφρώς μειωμένος κατά 0,9 μονάδες σε σχέση με το Α' εξάμηνο του έτους. Η μικρή κάμψη που καταγράφηκε αποτέλεσε μια χαμηλότερη των προσδοκιών εξέλιξη που συντελέστηκε κυρίως λόγω των ανατιμήσεων στην ενέργεια και των διαταραχών στην εφοδιαστική αλυσίδα.

Οι δυσμενείς γεωπολιτικές εξελίξεις που διόγκωσαν τις αρνητικές επιπτώσεις των ανατιμήσεων στην ενέργεια, μας εισάγουν σε μια νέα περίοδο αβεβαιότητας και χαμηλών προσδοκιών.

Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό ότι οι προσδοκίες για το τρέχον εξάμηνο (Α' 2022) ήταν χαμηλότερες σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο, χωρίς να έχουν συνεκτιμηθεί οι επιπτώσεις του ρωσο-ουκρανικού πολέμου. Συγκεκριμένα ο δείκτης προσδοκιών για το Α' εξάμηνο του 2022 ανήλθε στις 54,1 μονάδες έναντι 54,9 κατά το προηγούμενο εξάμηνο.

Κύκλος εργασιών

Το δεύτερο εξάμηνο του 2021 το 46,5% των επιχειρήσεων δήλωσε πως μειώθηκε ο κύκλος εργασιών του, το 28,1% δήλωσε ότι αυξήθηκε, ενώ αμετάβλητος παρέμεινε για το 23,7%. Για τις επιχειρήσεις που κατέγραψαν μείωση κύκλου εργασιών (46,5%), ο μέσος όρος μείωσης αντιστοιχούσε στο 35,2%, ενώ για τις επιχειρήσεις που κατέγραψαν αύξηση κύκλου εργασιών (28,1%), ο μέσος όρος αύξησης αντιστοιχούσε στο 23,7%.

Βάσει του κλάδου, η μεγαλύτερη μείωση καταγράφηκε στο εμπόριο (51,5%) και ακολουθούν υπηρεσίες (47,3%) και μεταποίηση – βιοτεχνία (37,5%). Όσον αφορά τις επιχειρήσεις εστίασης, το 56,8% κατέγραψε μείωση του κύκλου εργασιών.

Βάσει των ετών λειτουργίας, η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στις επιχειρήσεις που λειτουργούν από 10 ως 15 χρόνια (50%). Ακολουθούν οι νεότερες επιχειρήσεις με διάρκεια ζωής ως 5 χρόνια (48,1%), οι επιχειρήσεις με διάρκεια ζωής άνω των 15 ετών (46,1%) και τέλος, τις μικρότερες απώλειες είχαν οι επιχειρήσεις που λειτουργούν από 5 ως 10 χρόνια (43,6%).

Με βάση τον ετήσιο κύκλο εργασιών, μεγαλύτερες απώλειες καταγράφουν οι επιχειρήσεις με χαμηλότερο κύκλο εργασιών και μικρότερες απώλειες εκείνες με μεγάλο κύκλο εργασιών. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών ως 50.000 ευρώ εμφάνισαν μείωση της τάξης του 57,9%, με κύκλο εργασιών από 50.000 ως 100.000 ευρώ μείωση κατά 48,6%, με κύκλο εργασιών από 100.000 ως 300.000 πτώση κατά 34,7% και με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ παρουσίασαν μείωση κύκλου εργασιών μόλις κατά 20%.

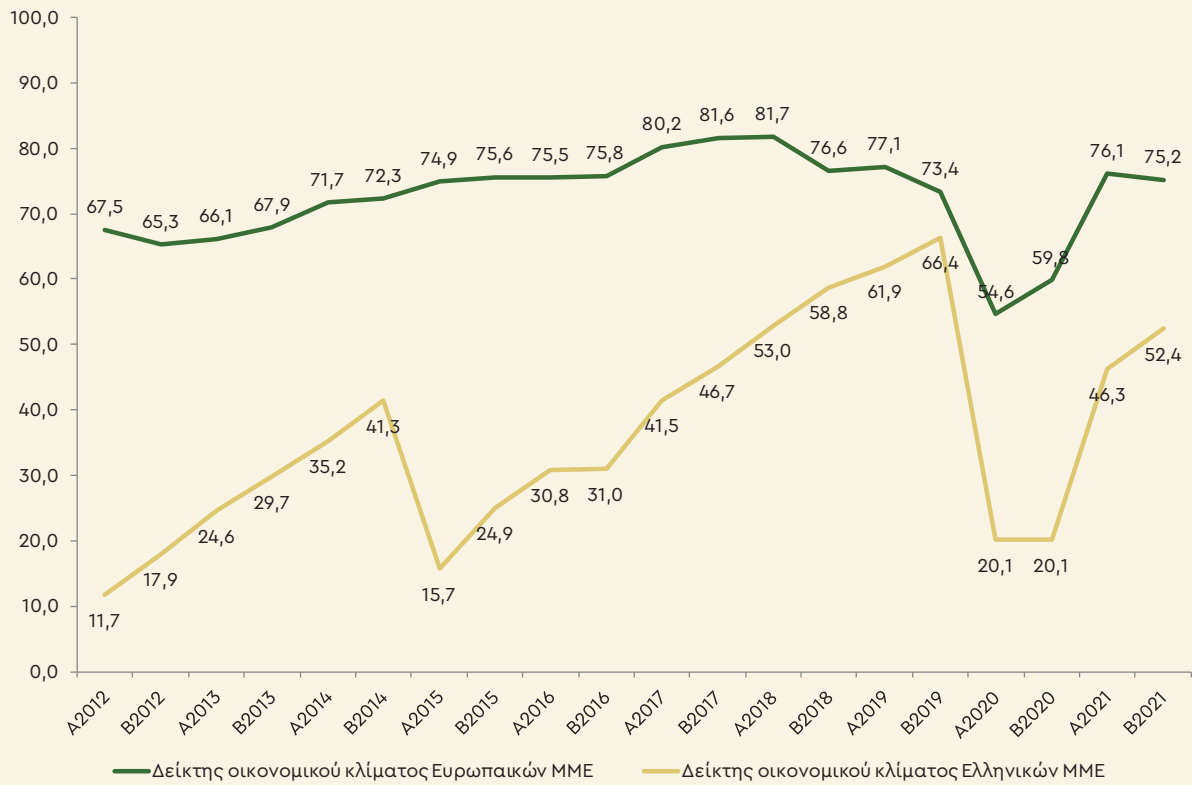
Τέλος, με κριτήριο τον αριθμό των εργαζομένων, οι μεγαλύτερες με βάση το προσωπικό επιχειρήσεις εμφάνισαν την μικρότερη μείωση, ενώ οι μικρότερες επιχειρήσεις την μεγαλύτερη. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό, παρουσίασαν μείωση κατά 57,5%, με 1 εργαζόμενο κατά 53,7%, με 2 και 3 εργαζόμενους κατά 44%, με 4 και 5 άτομα κατά 39,2% και με πάνω από 5 άτομα παρουσίασαν μείωση κατά 21,3%.

Εξετάζοντας διαχρονικά τον κύκλο εργασιών, παρατηρούμε ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν μείωση του κύκλου εργασιών μειώνεται: από 80,6% τον Ιούλιο του 2020, σε 70,7% τον Φεβρουάριο του 2021, 55% τον Ιούλιο του 2021 και 46,5% στην τρέχουσα έρευνα, τον Φεβρουάριο του 2022. Αντίστοιχα, το ποσοστό των επιχειρήσεων που παρουσιάζει αύξηση αυξάνεται: από (μόλις) 5,9% τον Ιούλιο του 2020 σε 11,1% τον Φεβρουάριο του 2021, 20% τον Ιούλιο του 2021, φτάνοντας το 28,1% τον Φεβρουάριο του 2022.

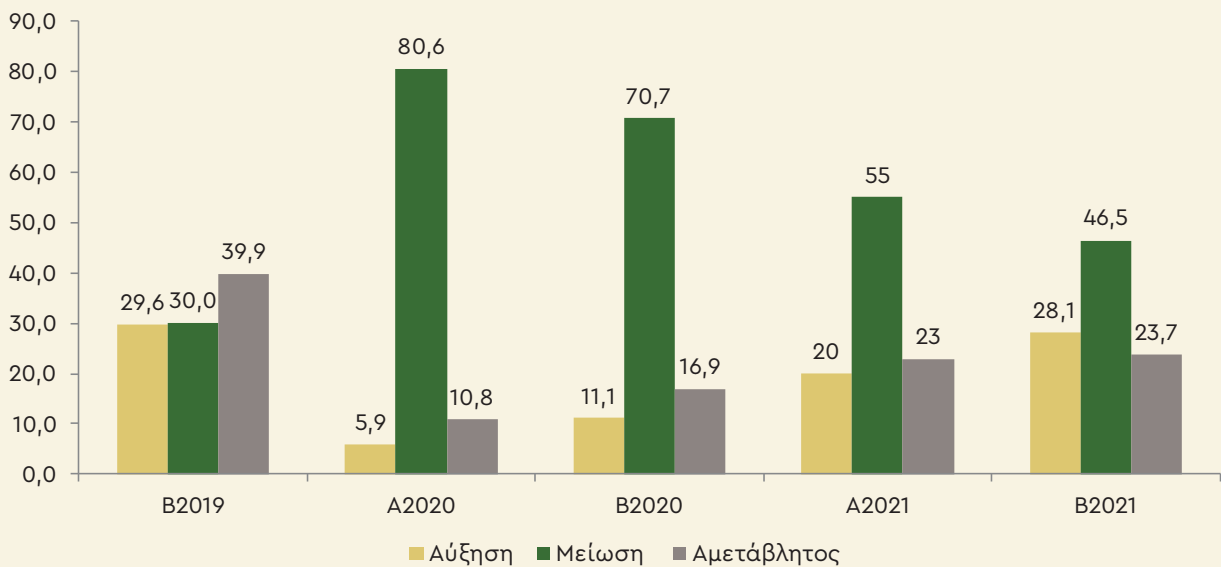
Διερευνώντας το ακριβές ποσοστό της αύξησης του κύκλου εργασιών, κατά τάξη μεγέθους, διαπιστώνεται ότι 1 στις 3 επιχειρήσεις δήλωσε αύξηση κύκλου εργασιών κάτω από 10%. Το 28,9% των επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση από 11% ως 20%, το 15,6% των επιχειρήσεων δήλωσε από 21% ως 40%, ενώ άυξηση κύκλου εργασιών άνω του 40% δήλωσε μόνο το 7,6% των επιχειρήσεων, που αποτελεί και το μικρότερο ποσοστό. Κατά μέσο όρο ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε κατά 23,7%.

Μεταξύ των επιχειρήσεων που δήλωσαν αύξηση του κύκλου εργασιών, εξετάζοντας τον κλάδο, παρατηρούμε ότι η μεγαλύτερη αύξηση κύκλου εργασιών (άνω του 40%) παρατηρήθηκε

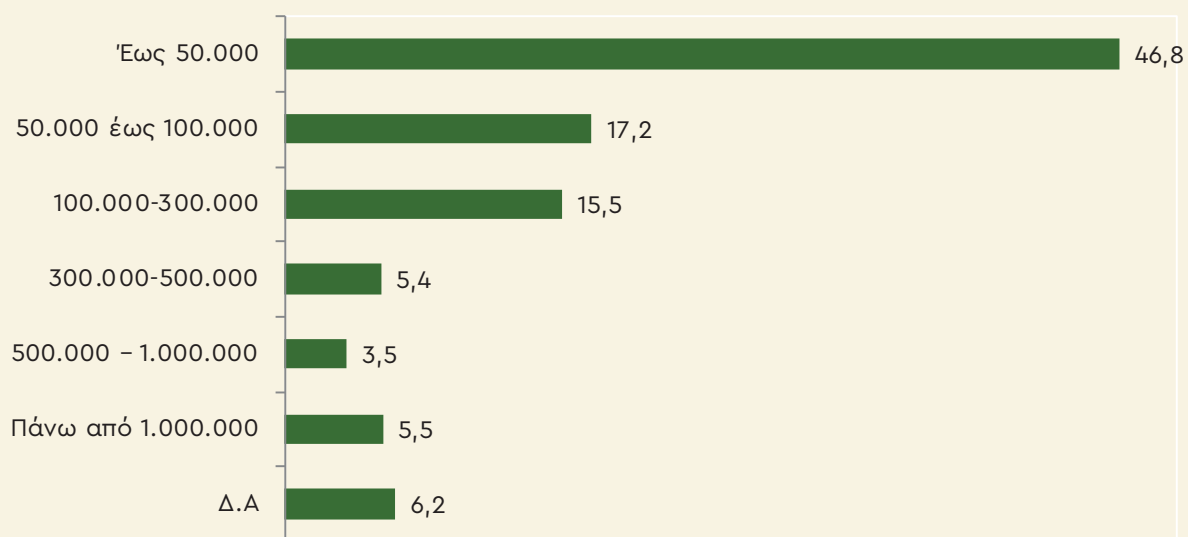
Γράφημα 1. Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΜμΕ

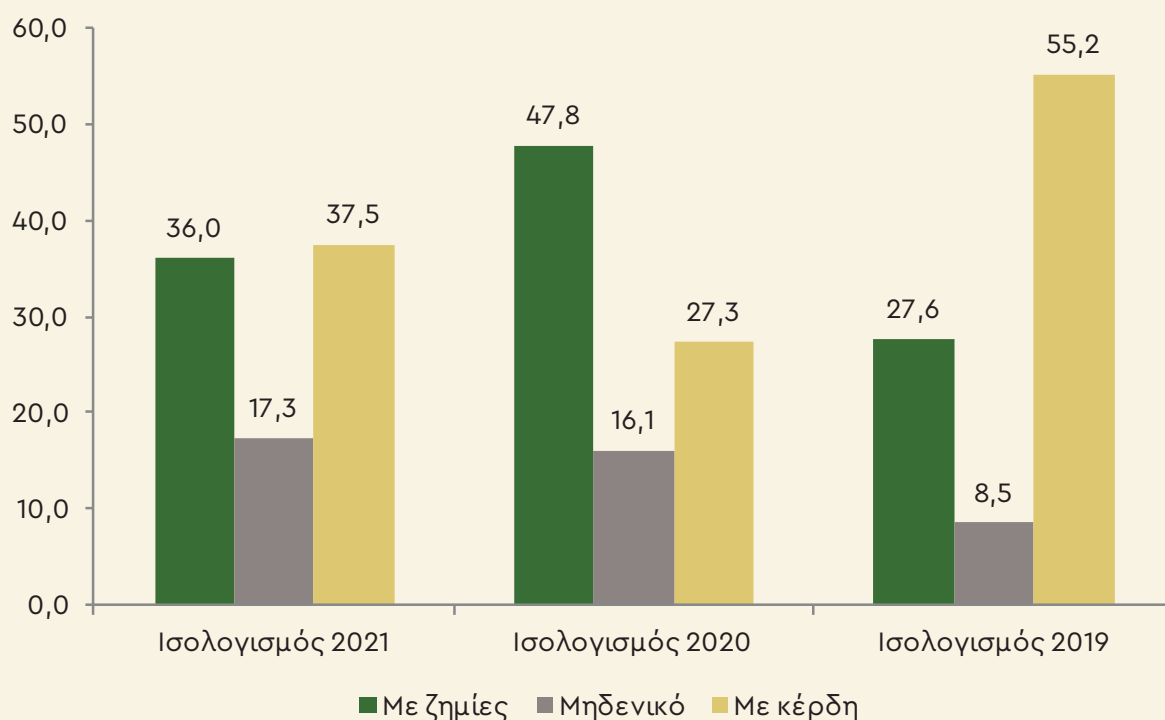
Γράφημα 2. Κύκλος εργασιών – αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου

Γράφημα 3, Ετήσιος Κύκλος Εργασιών 2021

Γράφημα 4 . Σύγκριση ισολογισμών 3 τελευταίων ετών

στις υπηρεσίες: 15,1%. Σε εμπόριο και μεταποίηση αύξηση κύκλου εργασιών άνω του 40% δήλωσε μόνο το 2,9% των ερωτηθέντων. Στην άλλη άκρη του φάσματος, στην αύξηση κύκλου εργασιών κάτω του 10%, την πρώτη θέση καταλαμβάνει το εμπόριο (35,7%) και ακολουθούν μεταποίηση (33,3%) και υπηρεσίες (31,4%). Με κριτήριο τα έτη λειτουργίας, τη μεγαλύτερη αύξηση κύκλου εργασιών (άνω του 40%) κατέγραψαν οι νεότερες επιχειρήσεις με διάρκεια ζωής που δεν υπερβαίνει τα 5 έτη (8%), και ακολουθούν οι μεγαλύτερες, με λειτουργία 15 χρόνια και πάνω. Τη μικρότερη αύξηση κύκλου εργασιών (κάτω από 10%) κατέγραψαν, κατά πρώτον, επιχειρήσεις με 5 ως 10 έτη λειτουργίας (45%) και ακολουθούν: 10-15 χρόνια λειτουργίας (42,9%), έως 5 χρόνια (32%) και άνω των 15 ετών λειτουργίας (30,4%). Με κριτήριο τον ετήσιο κύκλο εργασιών, αύξηση άνω του 40% δήλωσαν κατά πρώτον οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ (10,4%). Ακολουθούν επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών από 100.000 ως 300.000 ευρώ (8,9%), ως 50.000 ευρώ (6,2%) και τέλος, επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών από 50.000 ως 100.000 ευρώ (3,6%). Στην κατηγορία με την μικρότερη αύξηση κύκλου εργασιών (ως 10%) την υψηλότερη συμμετοχή έχουν οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών ως 50.000 ευρώ (40%) και ακολουθεί η αμέσως επόμενη τάξη μεγέθους επιχειρήσεων, με κύκλο εργασιών από 50.000 ως 100.000 ευρώ (39,3%). Τέλος, με κριτήριο τον αριθμό των εργαζομένων, τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην υψηλότερη κατηγορία αύξησης κύκλου εργασιών (άνω του 40%) καταγράφουν οι επιχειρήσεις που απασχολούν άνω των 5 εργαζομένων (12,7%), ενώ στην μικρότερη κατηγορία αύξησης κύκλου εργασιών (κάτω του 10%), την μεγαλύτερη συμμετοχή (37,5%) καταγράφουν οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό.

Μεταξύ όσων απάντησαν ότι μειώθηκε ο κύκλος εργασιών τους, μέχρι 10% πτώση δήλωσε το 10% όσων συμμετείχαν στην έρευνα. Το 22% δήλωσε πτώση από 11% ως 20%, από 21% ως 30% πτώση κατέγραψε το 19,8%, από 31% ως 40% δήλωσε το 10,7% των επιχειρήσεων, από 41% ως 50% μείωση κύκλου εργασιών δήλωσε το 11,3%, από 51% ως 60% το 8% των επιχειρήσεων, από 61% ως 70% πτώση δήλωσε το 4,3%, από 71% ως 80% το 2,7% των επιχειρήσεων, από 81% ως 90% το 1,6% και πάνω από 91% το 0,5%. Η μείωση του κύκλου εργασιών, κατά μέσον όρο, έφτασε το 35,24%.

Εξετάζοντας την πτώση του κύκλου εργασιών με κριτήριο τον κλάδο, παρατηρούμε ότι στην μικρότερη τάξη μεγέθους, έως 10%, ο κλάδος με την υψηλότερη συμμετοχή είναι το εμπόριο (12,3%), και ακολουθεί η μεταποίηση (11,1%) και οι υπηρεσίες (7,5%). Με βάση τα έτη λειτουργίας, στη μικρότερη τάξη μεγέθους, έως 10%, την υψηλότερη συμμετοχή (17,6%) έχουν επιχειρήσεις με λειτουργία από 5 ως 10 χρόνια, και την χαμηλότερη (7,7%) εκείνες με λειτουργία έως 5 έτη. Με βάση τον ετήσιο κύκλο εργασιών, στην χαμηλότερη κατηγορία πτώσης (ως 10%) την μεγαλύτερη συμμετοχή (17,4%) έχουν οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών που ξεπερνάει τις 300.000 ευρώ. Τη χαμηλότερη συμμετοχή (8,3%) καταγράφουν επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών κάτω των 50.000 ευρώ. Με βάση τον αριθμό των εργαζομένων, οι επιχειρήσεις που απασχολούσαν 1 άτομο είχαν την υψηλότερη αντιπροσώπευση (15,9%) στην κατηγορία των μικρότερων απωλειών κύκλου εργασιών, έως 10%. Τη χαμηλότερη αντιπροσώπευση καταγράφουν οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (7%).

Σε σχέση με τον ετήσιο κύκλο εργασιών για το 2021, το 46,8% των επιχειρήσεων απάντησε ότι κινήθηκε κάτω από 50.000 ευρώ. Το 17,2% από 50.000 ως 100.000 ευρώ, το 15,5% από 100.000 ως 300.000 ευρώ, το 5,4% από 300.000 ως 500.000 ευρώ, το 3,5% από 500.000 ως 1 εκ. ευρώ και πάνω από 1 εκ. ευρώ κύκλο εργασιών καταγράφει το 5,5% των επιχειρήσεων.

Εξετάζοντας την κατανομή του κύκλου εργασιών με βάση τον κλάδο παρατηρούμε ότι στο εμπόριο το 36,1% των επιχειρήσεων δήλωσε κύκλο εργασιών ως 50.000 ευρώ και από 50.000 ως 100.000 ευρώ το 22,4% των επιχειρήσεων. Στην μεταποίηση, το 38% των επιχειρήσεων καταγράφει κύκλο εργασιών κάτω από 50.000 ευρώ και από 50.000 ως 100.000 ευρώ καταγράφει κύκλο εργασιών το 16,7% των επιχειρήσεων. Η εικόνα είναι πολύ διαφορετική στις υπηρεσίες, όπου πολύ περισσότερες έχουν χαμηλούς κύκλους εργασιών. Συγκεκριμένα, το 62,4% των επιχειρήσεων δήλωσε κύκλο εργασιών κάτω από 50.000 ευρώ. Με βάση τα έτη λειτουργίας, κάτω από 50.000 ευρώ κύκλο εργασιών δηλώνει το 56,8% των επιχειρήσεων που λειτουργούν έως 5 χρόνια, το 53,8% των επιχειρήσεων που λειτουργούν από 5 έως 10 χρόνια, το 45,7% των επιχειρήσεων που λειτουργούν από 10-15 χρόνια και το 44,6% όσων λειτουργούν πάνω από 15 χρόνια. Φαίνεται έτσι ότι όσο μεγαλύτερη σε ηλικία είναι μια επιχείρηση, τόσο υψηλότερα έσοδα παρουσιάζει. Με βάση τον αριθμό εργαζομένων, παρατηρούμε ότι όσο περισσότερους εργαζόμενους έχει μια επιχείρηση τόσο μεγαλύτερο κύκλο εργασιών εμφανίζει. Κάτω από 50.000 ευρώ κύκλο εργασιών παρουσιάζει το 79,3% των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό, το 52,4% όσων απασχολούν 1 άτομο, το 33,3% όσων απασχολούν 2 ή 3 άτομα, το 13,9% όσων απασχολούν 4 ή 5 και μόνο το 4,9% όσων απασχολούν περισσότερους από 5 εργαζόμενους. Το ίδιο συμπέρασμα (ότι εργαζόμενοι και έσοδα αυξάνονται ανάλογα) επιβεβαιώνεται αν ελέγξουμε το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχουν πάνω από 1 εκ. κύκλο εργασιών. Ενώ σε αυτή την κατηγορία δεν υπάγεται καμία επιχείρηση που δεν απασχολεί κανέναν εργαζόμενο ή απασχολεί μόνο 1, υπάγεται το 1,3% όσων απασχολούν 2 ή 3, το 6,3% όσων απασχολούν 4 ή 5 και το 30,3% όσων απασχολούν πάνω από 5 εργαζόμενους.

Μια οριακή πλειονότητα επιχειρήσεων, συγκεκριμένα το 37,5% έκλεισε με κέρδη, ενώ το 36% έκλεισε με ζημιές. Μηδενικό ισολογισμό εμφάνισε το 17,3% των επιχειρήσεων.

Ελέγχοντας τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, κατά κλάδο, οι περισσότερες επιχειρήσεις του εμπορίου εμφανίζουν ζημιές (40,5%) και η πλειονότητα των επιχειρήσεων στην μεταποίηση (43,8%) και τις υπηρεσίες (39,9%) εμφανίζουν κέρδη. Με βάση τα έτη λειτουργίας, η πλειονότητα των επιχειρήσεων (37%) που λειτουργούν ως 5 χρόνια εμφανίζει ζημιές, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται 5 ως 10, 10 ως 15 και άνω των 15 ετών εμφανίζει κέρδη: 38,5%, 38,6% και 37,7%, αντίστοιχα. Με βάση τον ετήσιο κύκλο εργασιών, η πλειονότητα των επιχειρήσεων που έχουν έσοδα ως 50.000 ευρώ εμφανίζει ζημιές, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών από 50.000 ως 100.000 ευρώ, από 100.000 ως 300.000 ευρώ και πάνω από 300.000 εμφανίζουν κέρδη: 37,7%, 52,4% και 64,3% αντίστοιχα. Με βάση τον αριθμό των εργαζομένων, η πλειονότητα των επιχειρήσεων που δεν απασχολούν προσωπικό (46,5%) ή απασχολούν 1 άτομο (37,8%) εμφανίζει ζημιές, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων που απασχολούν 2 ή 3 άτομα, 4 ή 5 και άνω των 5 εμφανίζουν κέρδη: 35,8%, 51,9% και 57,4% του συνόλου, αντίστοιχα.

Συγκρίνοντας τους ισολογισμούς των τριών τελευταίων ετών παρατηρούμε ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων με κέρδη αυξήθηκε από το 2020 (27,3%) στο 2021 (37,5%), παραμένει όμως μικρότερο από το ποσοστό των επιχειρήσεων με κέρδη του 2019 (55,2%). Το μερίδιο των επιχειρήσεων με ζημιές το 2021 (36%) μειώθηκε σε σχέση με το 2020 (47,8%), παραμένει όμως μεγαλύτερο σε σχέση με το μερίδιο των επιχειρήσεων με ζημιές του 2019 (27,6%). Αυξάνεται σταθερά ωστόσο το ποσοστό των επιχειρήσεων με μηδενικό αποτέλεσμα: από 8,5% το 2019, σε 16,1% το 2020 και 17,3% το 2021.

Ζήτηση - Παραγγελίες

Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, για το 37,5% των επιχειρήσεων η ζήτηση μειώθηκε. Αυξήθηκε για το 32,5% και έμεινε αμετάβλητη για το 29,7%. Η εξέλιξη της ζήτησης ωστόσο εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό του δείγματος των επιχειρήσεων. Εξετάζοντάς την κατά κλάδο, μειώθηκε κατά πλειονότητα στο εμπόριο και τις υπηρεσίες (43,8% και 35% αντίστοιχα), αλλά αυξήθηκε σε μεταποίηση και βιοτεχνία κατά 39,6%. Με βάση την ηλικία της επιχείρησης, μείωση της ζήτησης εμφανίστηκε στις μεγάλες σε ηλικία επιχειρήσεις (10 ως 15 ετών και 15 ετών και πάνω, κατά 38,6% και 38,2% αντίστοιχα), αύξηση της ζήτησης, ωστόσο, εμφανίστηκε στις μικρότερες επιχειρήσεις (έως 5 ετών και 5 ως 10 ετών, κατά 39,5% και 34,6% αντίστοιχα). Με βάση τον ετήσιο κύκλο εργασιών, παρατηρούμε ότι όσο αυξάνεται ο κύκλος εργασιών βελτιώνεται και η ζήτηση. Για επίπεδα κύκλου εργασιών ως 50.000 ευρώ και από 50.000 ως 100.000 ευρώ, η ζήτηση μειώθηκε κατά 45,9% και 37%, αντίστοιχα. Θετική συσχέτιση υπάρχει μεταξύ της ζήτησης και του αριθμού των εργαζομένων. Στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και με 1 άτομο το 47,6% και 41,5%, αντίστοιχα, δήλωσε μείωση της ζήτησης. Στις επιχειρήσεις που απασχολούν 2 ή 3 άτομα, 4 ή 5 και πάνω από 5 άτομα το 33,3%, 41,8% και 50% δήλωσαν αύξηση της ζήτησης.

Εξετάζοντας διαχρονικά την εξέλιξη της ζήτησης παρατηρούμε ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν μείωση της ζήτησης μειώθηκε: από 75,1% τον Ιούλιο του 2020, 66,8% τον Φεβρουάριο του 2021 και 51,7% τον Ιούλιο του 2021, έπεσε στο 37,5% τον Φεβρουάριο του 2022. Από την άλλη, αυξάνεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν αύξηση της ζήτησης: από 7,6% τον Ιούλιο του 2020, 13,7% τον Φεβρουάριο του 2021, 21,1% τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου και 32,5% τον Φεβρουάριο του 2022.

Μείωση των παραγγελιών δήλωσε το 43,8% των επιχειρήσεων. Αμετάβλητες δήλωσε ότι έμειναν οι παραγγελίες το 27,9% των ερωτηθέντων, ενώ το 27,3% απάντησε ότι αυξήθηκαν.

Εξετάζοντας τις παραγγελίες κατά κλάδο, παρατηρούμε ότι και στο εμπόριο και στη μεταποίηση - βιοτεχνία και στις υπηρεσίες οι περισσότερες επιχειρήσεις δήλωσαν μείωση των παραγγελιών και όχι αύξηση. Το ίδιο ισχύει με βάση τα έτη λειτουργίας. Ανεξαρτήτως ηλικίας, οι περισσότερες επιχειρήσεις δήλωσαν μείωση και όχι αύξηση των παραγγελιών τους. Εσωτερικές διαφοροποιήσεις ωστόσο υφίστανται χρησιμοποιώντας άλλα κριτήρια. Με βάση τον ετήσιο κύκλο εργασιών παρατηρούμε ότι για τις επιχειρήσεις μέχρι 100.000 ευρώ ετήσιο κύκλο εργασιών, η μείωση των παραγγελιών υπερτερεί της αύξησης. Για κύκλο εργασιών άνω

των 100.000 ευρώ, ισχύει το αντίθετο: η αύξηση των παραγγελιών υπερτερεί έναντι της μείωσης. Τέλος, βάσει του αριθμού του προσωπικού παρατηρούμε ότι στις επιχειρήσεις μέχρι 5 άτομα, περισσότερες δήλωσαν μείωση παρά αύξηση των παραγγελιών, ενώ στις επιχειρήσεις που απασχολούν άνω των 5 εργαζομένων το 50% δήλωσε αύξηση και μόνο το 24,6% μείωση.

Παρατηρώντας τη διαχρονική εξέλιξη των παραγγελιών διαπιστώνουμε την πρόοδο που παρατηρήσαμε στην εξέλιξη της ρευστότητας και της ζήτησης από την εμφάνιση της πανδημίας. Ειδικότερα, ενώ τον Ιούλιο του 2020 το 75,22% των ερωτηθέντων δήλωσε μείωση των παραγγελιών, τον Φεβρουάριο του 2021 ίδια απάντηση έδωσε το 75,1%, τον Ιούλιο του 2021 το 54% και τον Φεβρουάριο του 2022 το 43,8%. Ανάλογη πρόοδος παρατηρείται και στη σταθεροποίηση των παραγγελιών (7/2020: 15,2%, 2/2021: 17,7%, 7/2021: 25,2% και 2/2022: 27,9%) και στην αύξησή τους (7/2020: 5,5%, 2/2021: 9,2%, 7/2021: 17,7% και 2/2022: 27,3%).

Ρευστότητα – Ταμειακά διαθέσιμα

Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η ρευστότητα μειώθηκε για το 48,8% των επιχειρήσεων, έμεινε αμετάβλητη για το 28,9% και αυξήθηκε για το 22,1%. Όσο περισσότερο εστιάζουμε στο δείγμα, αυτή η γενική εικόνα διαφοροποιείται.

Η μεγαλύτερη μείωση ρευστότητας παρατηρείται στο εμπόριο (56,9%) και ακολουθούν υπηρεσίες (45,3%) και μεταποίηση – βιοτεχνία (41,7%). Με βάση την ηλικία της επιχείρησης, τη μεγαλύτερη μείωση ρευστότητας (50%) εμφανίζουν επιχειρήσεις με 10–15 χρόνια λειτουργίας και ακολουθούν: άνω των 15 ετών λειτουργίας 49,6%, ως 5 χρόνια 46,9% κι από 5 ως 10 χρόνια 42,3%. Χρησιμοποιώντας ως φίλτρο τον ετήσιο κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων, παρατηρούμε ότι σε όλες τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μέχρι 300.000 ευρώ αυτές που δήλωσαν μείωση της ρευστότητας υπερτερούσαν έναντι όσων δήλωσαν αύξηση. Στην κατηγορία των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ αντίθετα, οι επιχειρήσεις που δήλωσαν αύξηση ήταν υπερδιπλάσιες, όσων δήλωσαν μείωση: 41,7% έναντι 20%. Τέλος, με κριτήριο τον αριθμό του προσωπικού, στις επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 5 άτομα η πλειονότητα δήλωσε μείωση της ρευστότητας. Στις επιχειρήσεις που απασχολούν άνω των 5 εργαζομένων, η πλειονότητα (38,5%) δήλωσε αύξηση της ρευστότητας.

Το πρόβλημα ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παραμένει. Αυτό φαίνεται από την αύξηση των ήδη υψηλών ποσοστών των μηδενικών ή αρκετά χαμηλών ταμειακών διαθέσιμων που καταγράφουν οι ΜΜΕ. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 6, παρόλο που η εικόνα για τα ταμειακά διαθέσιμα δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά σε σχέση με τις δύο προηγούμενες έρευνες (Ιούλιο και Φεβρουάριο 2021), απέχει σημαντικά σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2020. Συγκεκριμένα, περίπου 1 στις 5 επιχειρήσεις (21,9%) δηλώνουν πως δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, το 11% δήλωσε πως επαρκούν για λιγότερο από μήνα, ενώ το 17,6% δήλωσε πως επαρκούν για έναν μήνα. Με άλλα λόγια φαίνεται πως για περισσότερες από 1 στις 2 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (50,5%), τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα, ποσοστό που ξεπερνά ακόμα και τα σχετικά στοιχεία του Φεβρουαρίου του 2021, όπου ακόμα δεν είχε εφαρμοστεί ένα πολύ μεγάλο μέρος των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων.

Από τα επιμέρους στοιχεία, τα μεγαλύτερα προβλήματα ρευστότητας αντιμετωπίζουν οι μικρότερες επιχειρήσεις. Ειδικότερα, τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για έναν μήνα για το 59,7% των επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000€ και για το 60,4% των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό. Για τις προαναφερόμενες επιχειρήσεις, μηδενικά ταμειακά διαθέσιμα δήλωσε το 29,3% και το 32% των επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών ως 50.000€ και των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό αντίστοιχα.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις εστίασης, η κατάσταση της ρευστότητάς τους σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2021) επιδεινώθηκε, καθώς το 33,3% των επιχειρήσεων αυτών δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα. Συνολικά περισσότερες από 6 στις 10 επιχειρήσεις εστίασης (65,4%) έχουν ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για έναν μήνα.

Απασχόληση

Στην απασχόληση τα στοιχεία είναι καλύτερα σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2021, Φεβρουάριος 2021 και Ιούλιος 2020) που διενεργήθηκαν εν μέσω πανδημίας, καθώς το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που αύξησαν/μείωσαν το προσωπικό τους επιστρέφει σε επίπεδα προ πανδημίας, δηλαδή σε θετικό πρόσημο. Συγκεκριμένα, το δεύτερο εξάμηνο του 2021 το 8,7% των επιχειρήσεων αύξησε το προσωπικό του έναντι του 7,4% που το μείωσε και του 82,9% που το διατήρησε. Από τα επιμέρους στοιχεία, οι εμπορικές και μεταποιητικές παρουσιάζουν θετικό ισοζύγιο (6,4% αύξηση - 4% μείωση στο εμπόριο και 12% αύξηση - 8,3% μείωση στη μεταποίηση), έναντι του τομέα των υπηρεσιών (9,3% αύξηση - 10,3% μείωση) που παρουσιάζει αρνητικό ισοζύγιο. Σε σχέση με το μέγεθος των επιχειρήσεων, οι μεγαλύτερες με βάση τον κύκλο εργασιών επιχειρήσεις κατέγραψαν σημαντικά θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων έναντι των μικρότερων επιχειρήσεων που το ισοζύγιό τους ήταν αρνητικό. Σε περισσότερες προσλήψεις προχώρησαν και οι νεότερες σε ηλικία επιχειρήσεις.

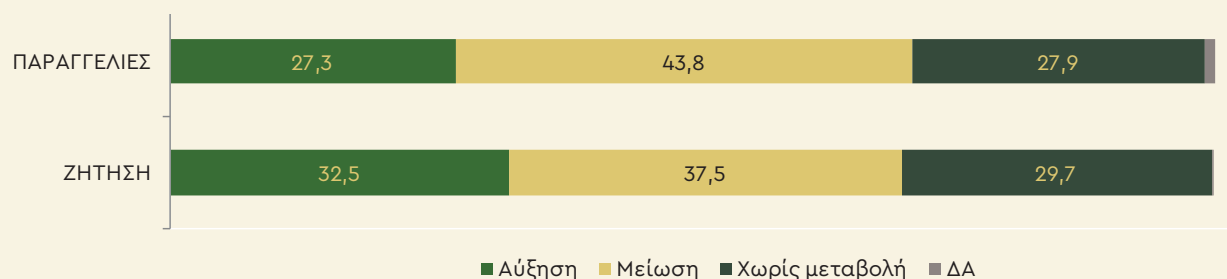
Τα ευρήματα αυτά συμβαδίζουν με εκείνα της ΕΛΣΤΑΤ, όπου καταγράφηκε αποκλιμάκωση της ανεργίας (14,7% μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας το 2021, έναντι 16,3% το 2020) που ωστόσο παραμένει ακόμα σε πολύ υψηλά επίπεδα, κάτι που συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την βελτίωση της αγοράς εργασίας.

Επιπλέον, η έντονη κινητικότητα και ελαστικότητα, που οφείλονται - κατά κύριο λόγο - στην εποχικότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια την ελληνική αγορά εργασίας, παραμένουν. Το 36,3% των επιχειρήσεων απασχολεί προσωπικό μερικής/εκ περιτροπής απασχόλησης, έναντι του 63,7% που το προσωπικό του είναι πλήρους απασχόλησης.

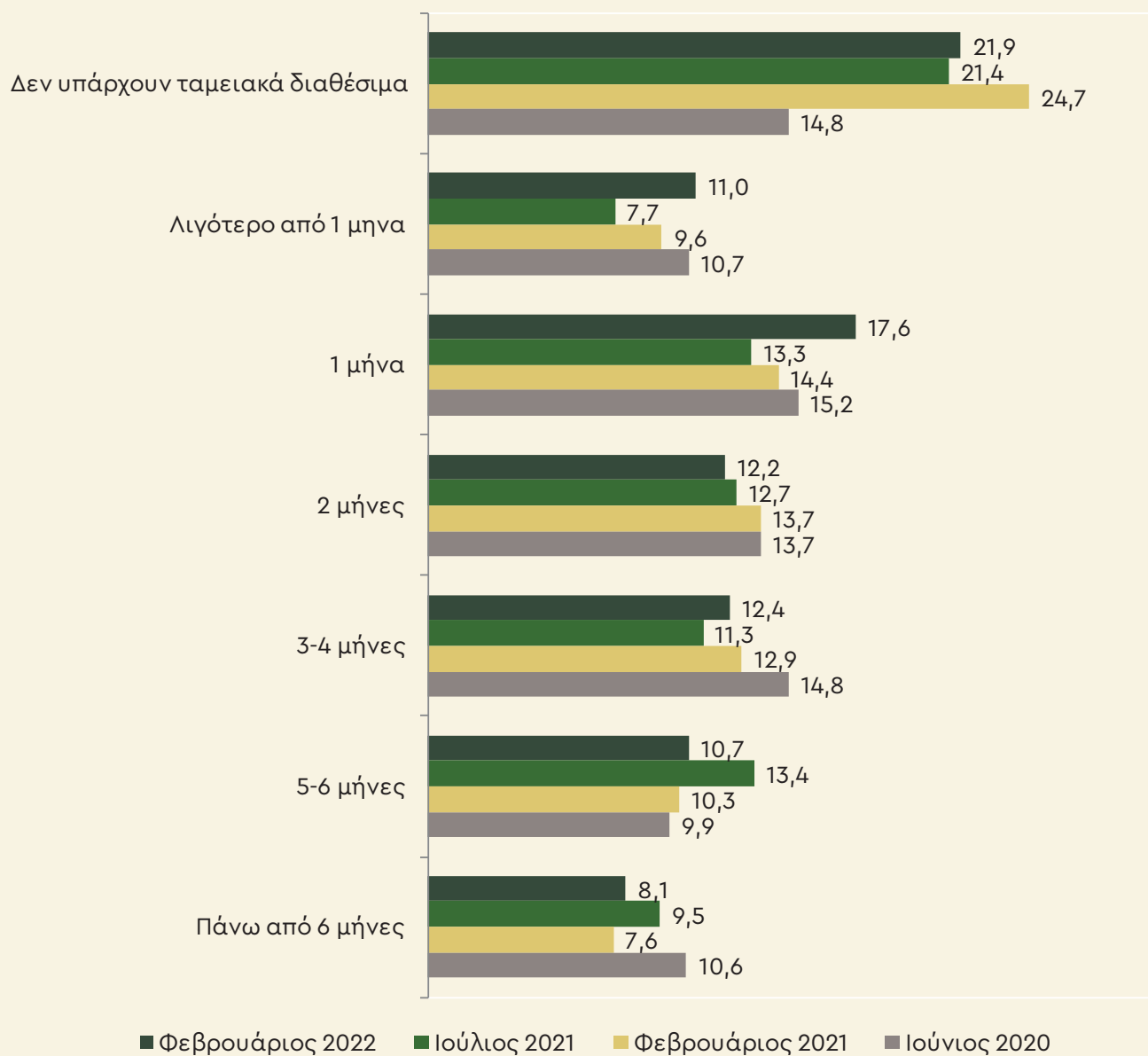
Όσον αφορά το πρώτο εξάμηνο του 2022, οι προσδοκίες ήταν θετικές, καθώς το 12,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό του, έναντι μόλις του 3,8% που δήλωσε ότι θα το μειώσει.

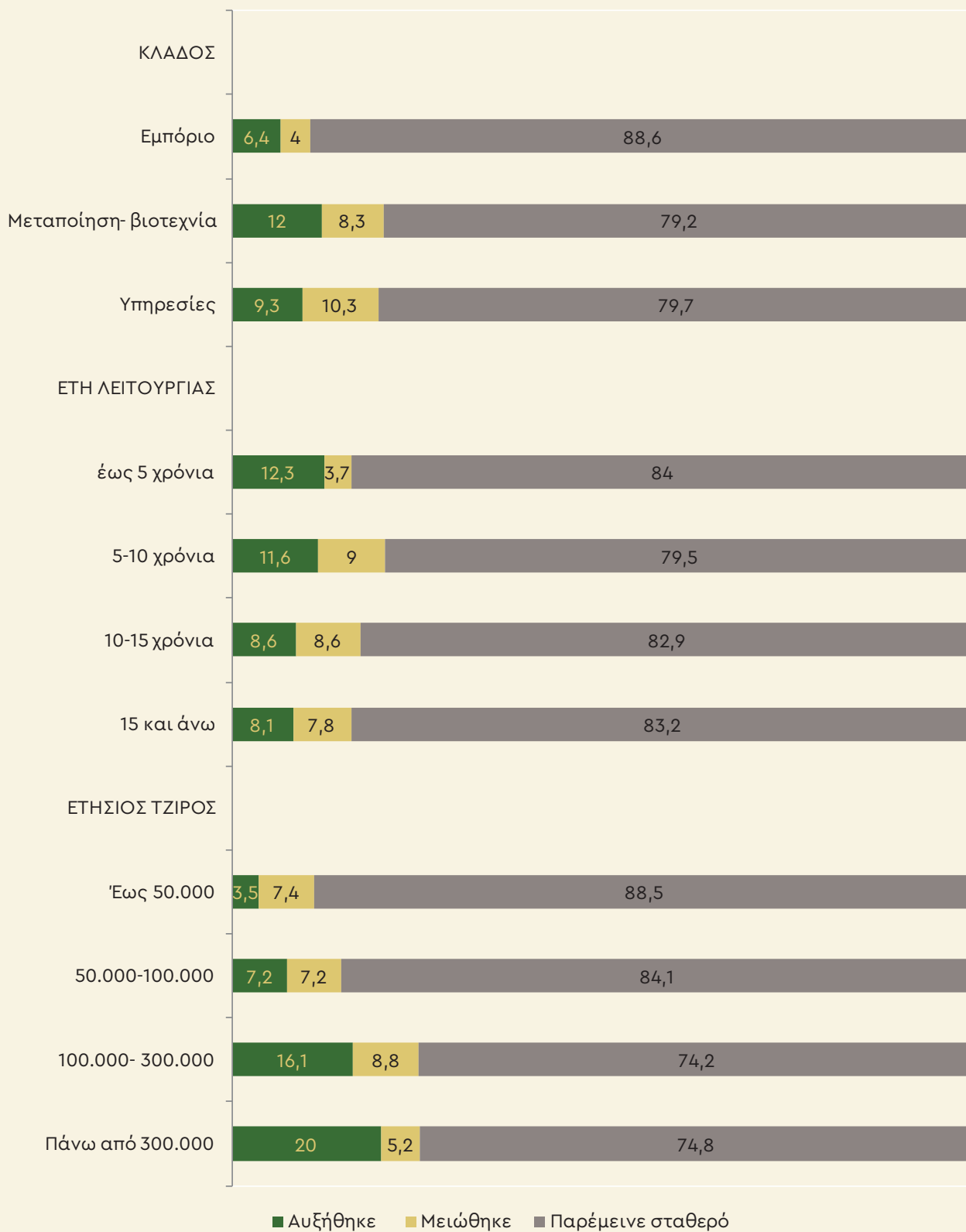
Γράφημα 5. Απότιμηση Β εξαμήνου 2021

Γράφημα 6. Τα ταμειακά διαθέσιμα (η ρευστότητα της επιχείρησης) για πόσο καιρό επαρκούν για να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις της επιχείρησης;

Γράφημα 7. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ Β ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2021 - ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Τιμές

Όσον αφορά τις τιμές αγαθών/υπηρεσιών είναι εμφανές πως η αύξηση, κυρίως, των τιμών ενέργειας έχει επηρεάσει αυξητικά και τις τιμές πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, ήδη από το πρώτο εξάμηνο του 2021. Το δεύτερο εξάμηνο του 2021, ο αριθμός των επιχειρήσεων που αύξησε τις τιμές του αυξήθηκε περαιτέρω. Συγκεκριμένα, το 34,8% των επιχειρήσεων αύξησε τις τιμές του έναντι του 9,4% που τις μείωσε και του 55,6% που τις διατήρησε σταθερές. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021 παρατηρήθηκαν στις εμπορικές επιχειρήσεις (43,8%) και τις μεταποιητικές επιχειρήσεις (50%). Από την άλλη μεριά, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών φαίνεται ότι, σε γενικές γραμμές, συγκράτησαν τις τιμές τους καθώς το 16,7% αυτών προχώρησε σε αυξήσεις τιμών, έναντι του 10,9% που μείωσε τις τιμές του και του 72% που τις διατήρησε σταθερές.

Από τα στοιχεία της έρευνας προέκυψε ότι το Β' εξάμηνο του 2021 οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αύξησαν μεσοσταθμικά τις τιμές πώλησης των αγαθών/υπηρεσιών τους κατά 4,9%.

Όσον αφορά το πρώτο εξάμηνο του 2022, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων αντιστοιχούσαν σε σημαντικά μεγάλη αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που θα προχωρούσε σε αύξηση των τιμών τους. Συγκεκριμένα, το 48,9% των επιχειρήσεων εκτιμούσε ότι θα αυξήσει τις τιμές τους, έναντι μόλις του 4,4% που δήλωσε ότι θα τις μειώσει και του 43,6% που δήλωσε ότι θα τις διατηρήσει σταθερές. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι θα αυξήσουν τις τιμές τους το πρώτο εξάμηνο του 2022 παρατηρήθηκαν στις εμπορικές επιχειρήσεις (61,5%) και τις μεταποιητικές επιχειρήσεις (56%). Επιπλέον, το 31,8% των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών δήλωσε ότι θα προχωρήσει σε αύξηση των τιμών το πρώτο εξάμηνο του 2022.

Επιπτώσεις ανατιμήσεων

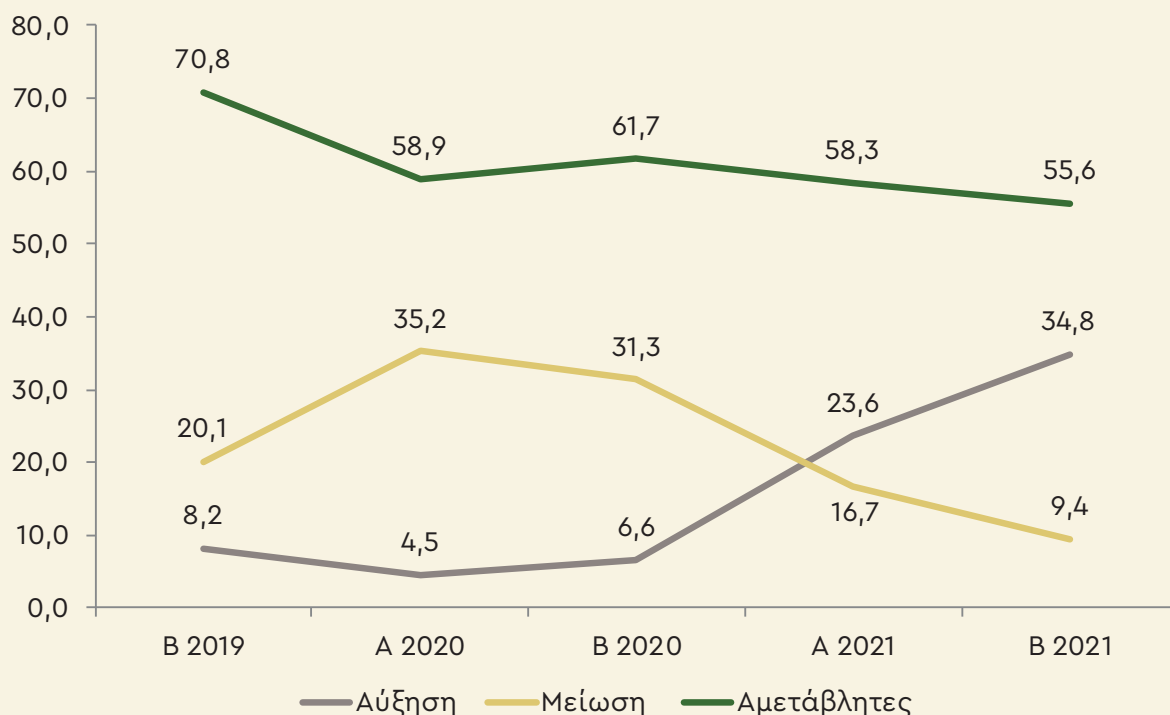
Ιδιαίτερα αρνητικές καταγράφονται οι επιπτώσεις των ανατιμήσεων, ιδίως στις τιμές ενέργειας, για τη ζήτηση και τη λειτουργία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, το 77,3% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει πολύ ή/και αρκετά τη ζήτηση, έναντι του 22,1% που δήλωσε ότι έχουν επηρεάσει τη ζήτηση λίγο ή/και καθόλου.

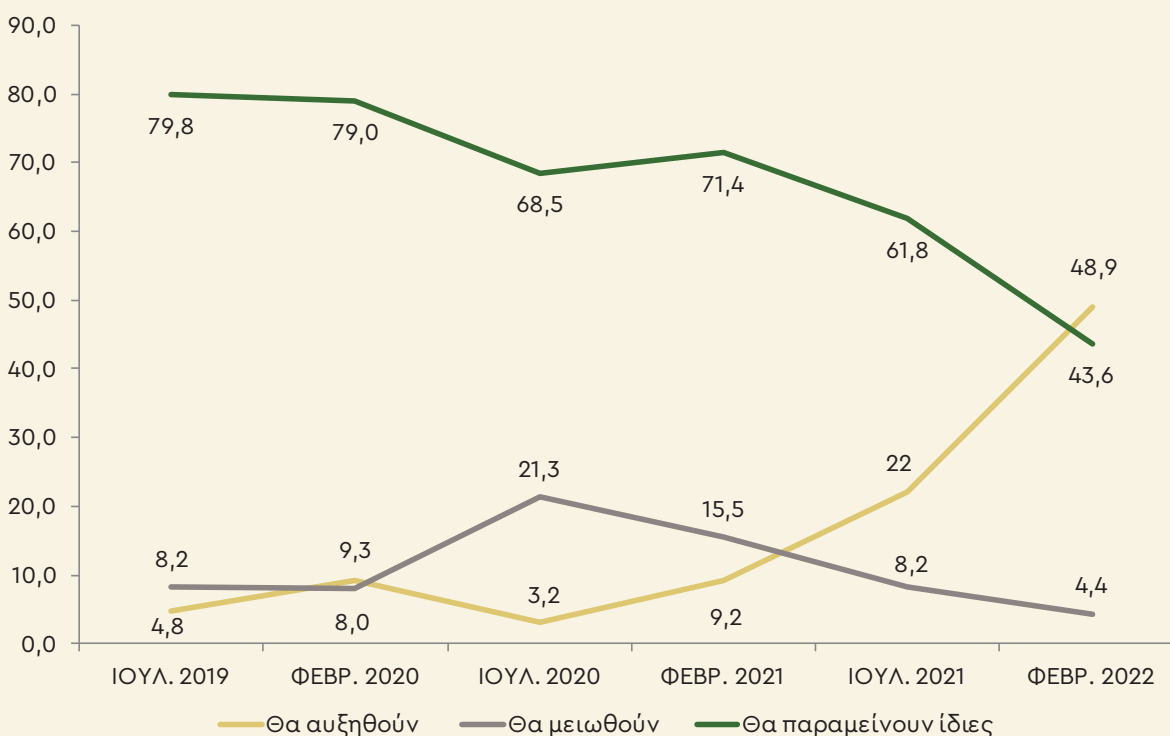
Επιπλέον, το 77,5% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει πολύ ή/και αρκετά τη λειτουργία της επιχείρησής του, έναντι του 21,6% που δήλωσε ότι την έχει επηρεάσει λίγο ή/και καθόλου.

Από τα επιμέρους στοιχεία, οι επιχειρήσεις που έχουν επηρεαστεί περισσότερο αρνητικά παρατηρούνται στο εμπόριο (80,9%) και τις μικρότερες επιχειρήσεις (το 83,2% των επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000€ και το 81,4% των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό).

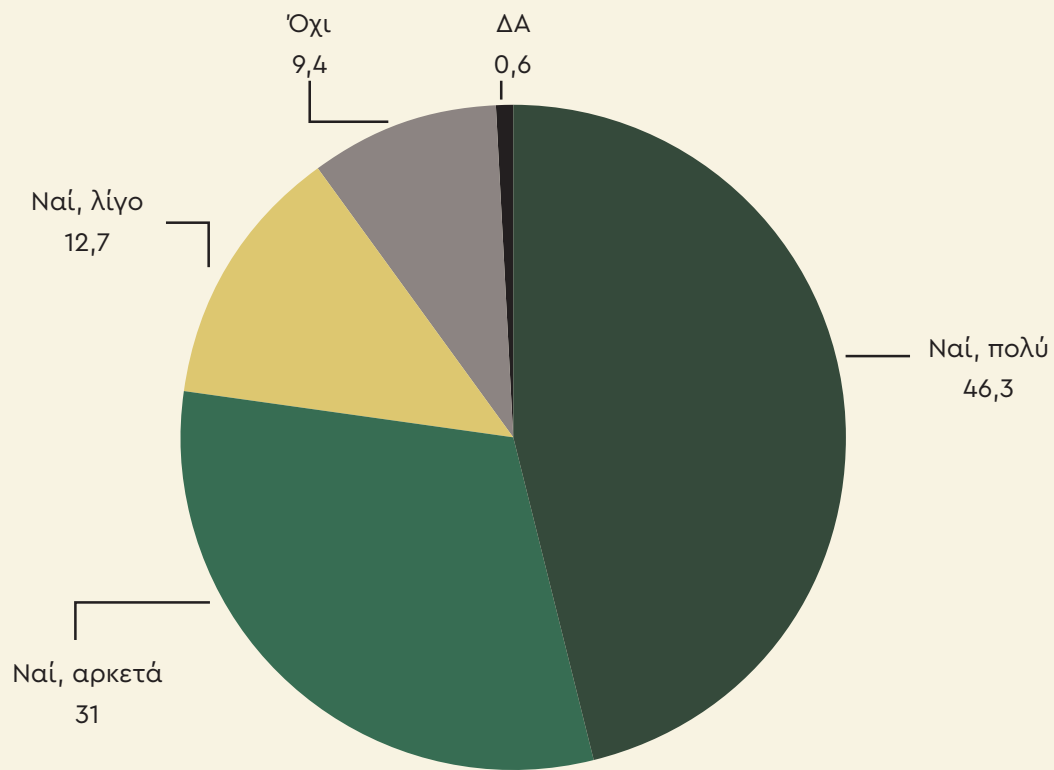
Γράφημα 8. Ποσοστό επιχειρήσεων που μετέβαλαν τις τιμές αγαθών/υπηρεσιών
Αποτίμηση εξαμήνου – Διαχρονικό Γράφημα

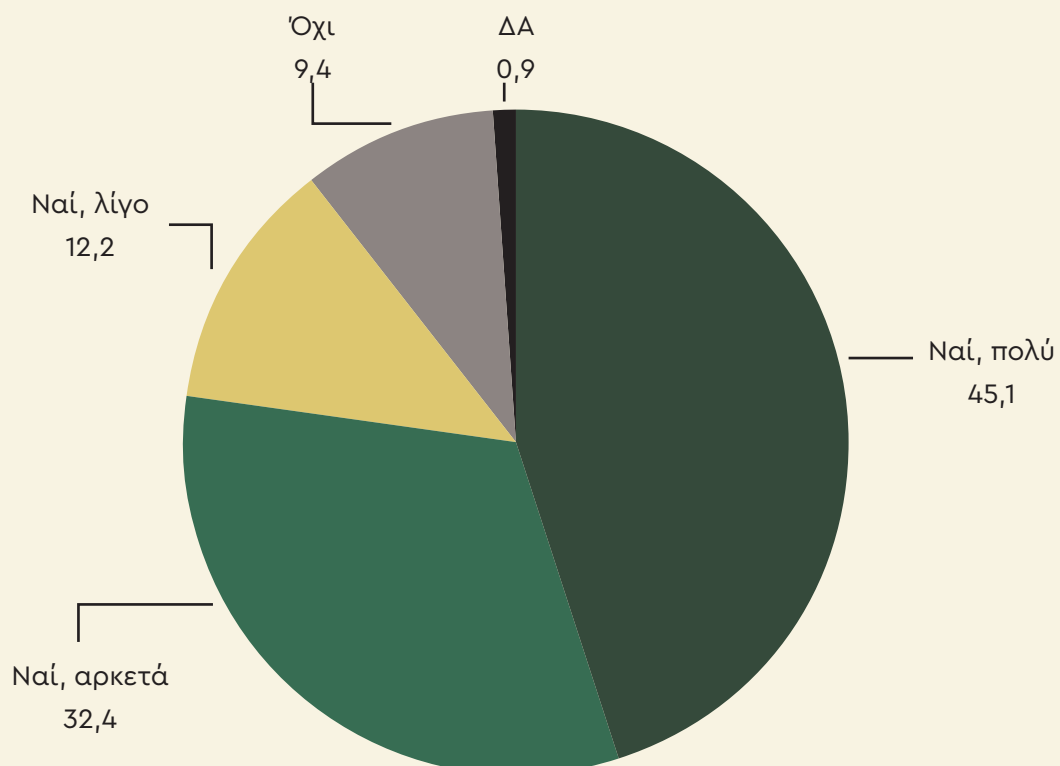
Γράφημα 9. Ποσοστό επιχειρήσεων που θα μεταβάλουν τις τιμές αγαθών/υπηρεσιών
Εκτίμηση επόμενου εξαμήνου – Διαχρονικό Γράφημα

Γράφημα 10. Οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει τη ζήτηση ;

Γράφημα 11. Οι ανατιμήσεις έχουν επηρεάσει αρνητικά τη λειτουργία της επιχείρησής σας ;

Τα κόστη των επιχειρήσεων, τα οποία έχουν αυξηθεί σημαντικά σε βαθμό να επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία τους, όπως προέκυψε από την έρευνα είναι:

- ▶ η αύξηση των λογαριασμών ενέργειας για το 61,5% των επιχειρήσεων,
- ▶ η αύξηση του κόστους προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων για το 26,9% των επιχειρήσεων,
- ▶ η αύξηση του κόστους καυσίμων οχημάτων για το 4,7% των επιχειρήσεων και τέλος
- ▶ η αύξηση του κόστους προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων για το 0,6% των επιχειρήσεων.

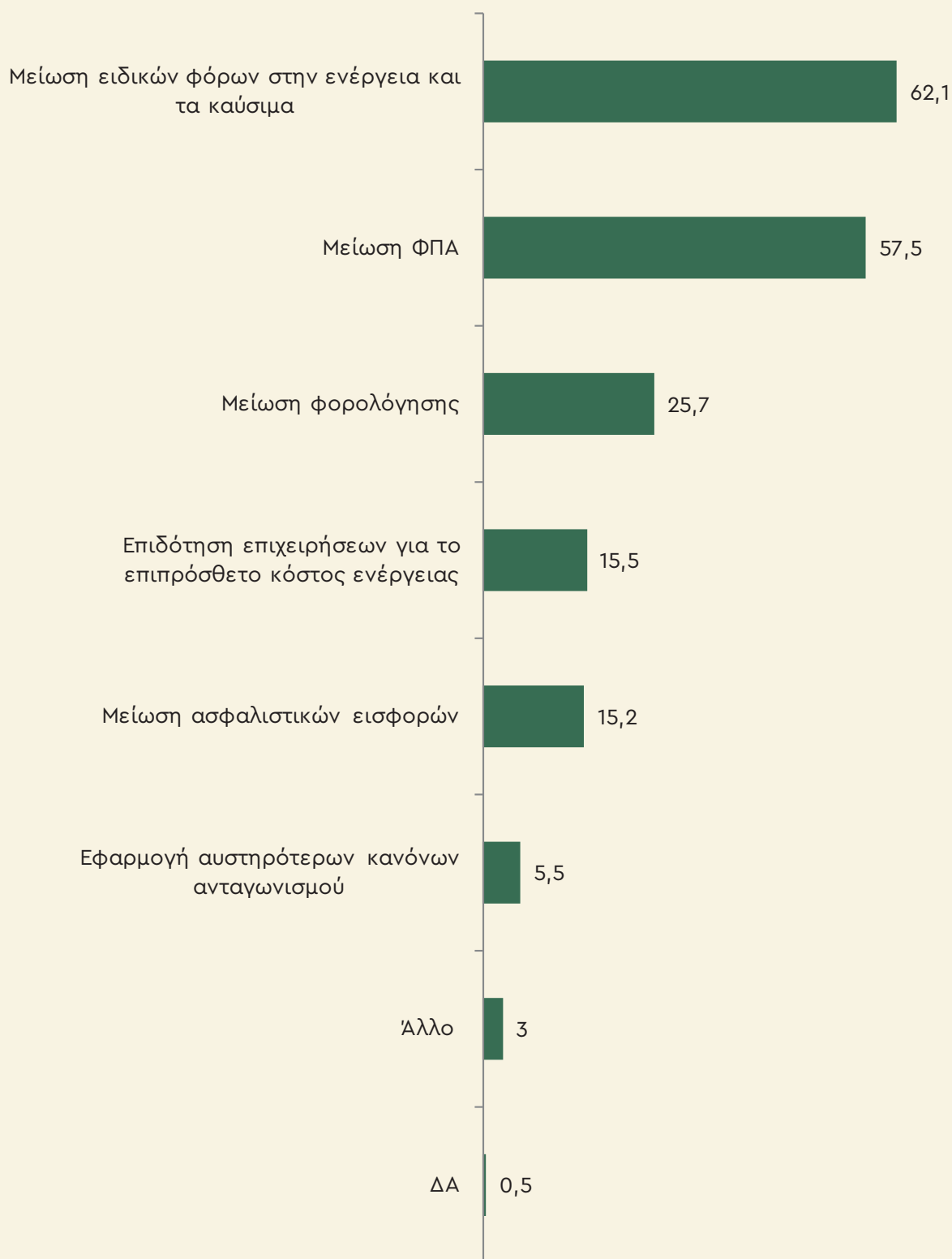
Από την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων της έρευνας προέκυψαν τα εξής:

- ▶ το κόστος ενέργειας το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 89,8%,
- ▶ το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 48,2%,
- ▶ το κόστος καυσίμων οχημάτων το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 70,3% και τέλος,
- ▶ το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων το δεύτερο εξάμηνο του 2021 αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 35%.

Όσον αφορά τα μέτρα που θεωρούν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις ως τα πλέον κατάλληλα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της αύξησης των τιμών από τα ευρήματα της έρευνας, προέκυψαν τα εξής:

- ▶ το 62,1% θεωρεί τη μείωση των ειδικών φόρων στην ενέργεια και τα καύσιμα,
- ▶ το 57,5% τη μείωση του ΦΠΑ,
- ▶ το 25,7% τη περαιτέρω μείωση της φορολόγησης,
- ▶ το 15,5% την επιδότηση των επιχειρήσεων για την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους ενέργειας,
- ▶ το 15,2% τη περαιτέρω μείωση των ασφαλιστικών εισφορών,
- ▶ το 5,5% την εφαρμογή αυστηρότερων κανόνων ανταγωνισμού.

Γράφημα 12. Ποια μέτρα θεωρείτε ως τα καταλληλότερα για την αντιμετώπιση της ακρίβειας (έως 2 επιλογές)

Ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών – επενδύσεις

Στην παρακάτω ενότητα, καταγράφονται οι τάσεις ψηφιακές ενσωμάτωσης και σχετικών επενδύσεων, όπως αποτυπώνονται στην παρούσα έρευνα. Η ενότητα περιλαμβάνει δυο υπο-ενότητες: i) ψηφιακές τεχνολογίες και επενδυτική δραστηριότητα και ii) ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών στη δραστηριότητα της επιχείρησης.

1. Ψηφιακές τεχνολογίες και επενδυτική δραστηριότητα

Επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες

Το 21,8% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές επενδύσεις (π.χ. λογισμικό, ψηφιακές συσκευές και εφαρμογές). Η εξέταση των επιμέρους στοιχείων του κύκλου εργασιών αναδεικνύει άμεση συσχέτιση με το επίπεδο του κύκλου εργασιών.

Συγκεκριμένα, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 17,9%, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000-100.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις 23,2%, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 100.000-300.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 25,8%, ενώ στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 32,2%.

Σε επίπεδο ετών λειτουργίας, οι επιχειρήσεις έως 5 έτη λειτουργίας επενδύουν σε ποσοστό 25,9% και οι επιχειρήσεις με περισσότερα από 15 έτη λειτουργίας επενδύουν σε ποσοστό 21,2%. Σε γεωγραφικό επίπεδο, οι επιχειρήσεις στη γεωγραφική ενότητα Νησιά Αιγαίου και Κρήτη επενδύουν σε ποσοστό 27,5%, έναντι των επιχειρήσεων στην Κεντρική Ελλάδα (19,6%), τη Βόρεια Ελλάδα (24,2%) και την Αττική (19,5%).

Επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα

Το 15,6% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα (π.χ. οχήματα). Κατ' αντιστοιχία, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 9,9%, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000-100.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις 14,5%, στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 100.000-300.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 21,8%, ενώ στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ πραγματοποίησε επενδύσεις το 29,6%.

Επενδύσεις σε κτηριακές εγκαταστάσεις, λοιπό εξοπλισμό και εκπαίδευσης- κατάρτισης

Το 7,9% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο σε κτηριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, ενώ το 6,1% πραγματοποίησε επενδύσεις σε κατάρτιση και εκπαίδευση προσωπικού (π.χ. συστήματα πιστοποίησης οργάνωσης και λειτουργίας). Σε επίπεδο κατάρτισης και εκπαίδευσης προσωπικού, περισσότερες επενδύσεις πραγ-

ματοποιούνται από μεγαλύτερες επιχειρήσεις (ποσοστό 13,1% για επιχειρήσεις με άνω από 5 άτομα προσωπικό, επιχειρήσεις με προσωπικό 2-3 άτομα σε ποσοστό 6,9%, επιχειρήσεις με προσωπικό 4-5 άτομα σε ποσοστό 10,1%).

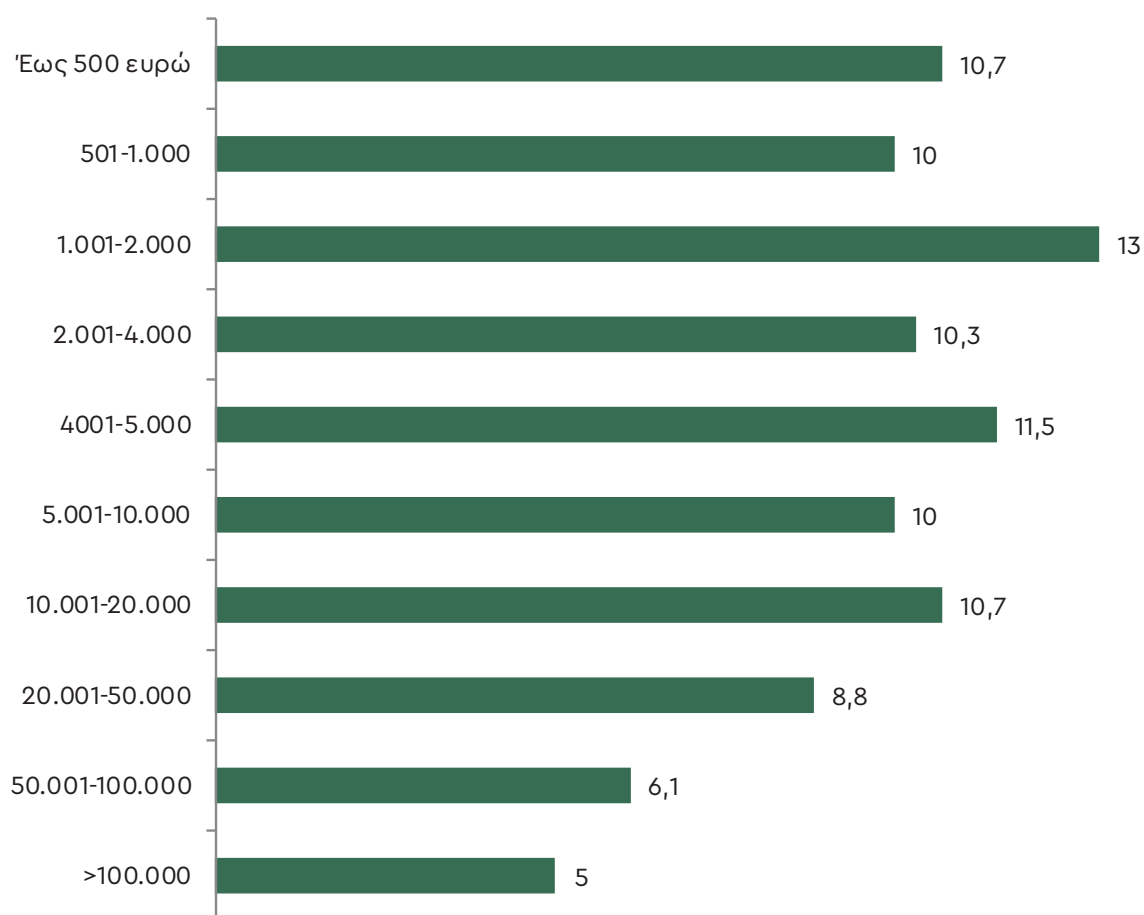
Γράφημα 13. Συγκεντρωτικά στοιχεία επενδύσεων δεύτερου εξαμήνου 2021

Αναφορικά με το ύψος των επενδύσεων, ποσοστό 44% πραγματοποίησε επενδύσεις στην κατηγορία ποσών έως 4.000 ευρώ. Ποσοστό 10% των επιχειρήσεων επένδυσε στην κατηγορία ποσών 5.001 ευρώ έως 10.000 ευρώ και ποσοστό 10,7% πραγματοποίησε επενδύσεις στην κατηγορία ποσών από 10.001 έως 20.000 ευρώ. Ποσοστό 8,8% πραγματοποίησε επενδύσεις στην κατηγορία ποσών από 20.001 ευρώ έως 50.000 ευρώ, ενώ ποσοστό 6,1% πραγματοποίησε επενδύσεις στην κατηγορία ποσών από 50.001 ευρώ έως 100.000 ευρώ. Ποσοστό 65,5% των επιχειρήσεων επενδύουν στις κατηγορίες έως 10.000 ευρώ. Μια σημαντική επισήμανση αφορά στη συσχέτιση που παρατηρείται μεταξύ ύψους επενδύσεων και κύκλου εργασιών, όπου ενδεικτικά παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ πραγματοποιούν επενδύσεις σε μεγαλύτερο αριθμό. Για παράδειγμα, στην κατηγορία άνω των 300.00 ευρώ, το 18,5% των επιχειρήσεων πραγματοποιεί επενδύσεις ύψους 20.001-50.000 ευρώ, σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις στις κατηγορίες κύκλου εργασιών έως 50.000 ευρώ (2,1% των επιχειρήσεων), 50.000 με 100.000 ευρώ (6,8% των επιχειρήσεων) και 100.000 με 300.000 ευρώ (12,7% των επιχειρήσεων).

Γράφημα 14. Ύψος επένδυσης δευτέρου εξαμήνου 2021

– Βάση: Όσοι επένδυσαν σε έστω και μια από τις κατηγορίες επενδύσεων –

Σε επίπεδο τομέα, φαίνεται ότι στον τομέα της μεταποίησης περισσότερες επιχειρήσεις πραγματοποιούν επενδύσεις στις υψηλότερες κατηγορίες επενδύσεων. Για παράδειγμα, στην κατηγορία επενδύσεων 20.001-50.000 ευρώ, το ποσοστό επιχειρήσεων που πραγματοποιεί επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης ανέρχεται σε 16.9% έναντι 4,6% στον τομέα του εμπορίου και 7,3% στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ στην κατηγορία επενδύσεων 50.001-100.000 ευρώ το ποσοστό επιχειρήσεων που πραγματοποιεί επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης ανέρχεται σε 10.8%, έναντι 4,6% στον τομέα του Εμπορίου και 4,6% στον τομέα των Υπηρεσιών.

Πίνακας 1, 'Υψος επενδύσεων ανά κατηγορία

ΒΑΣΗ: Οσοι επένδυσαν έστω και σε μια κατηγορία επενδύσεων - Ανά κατηγορία -

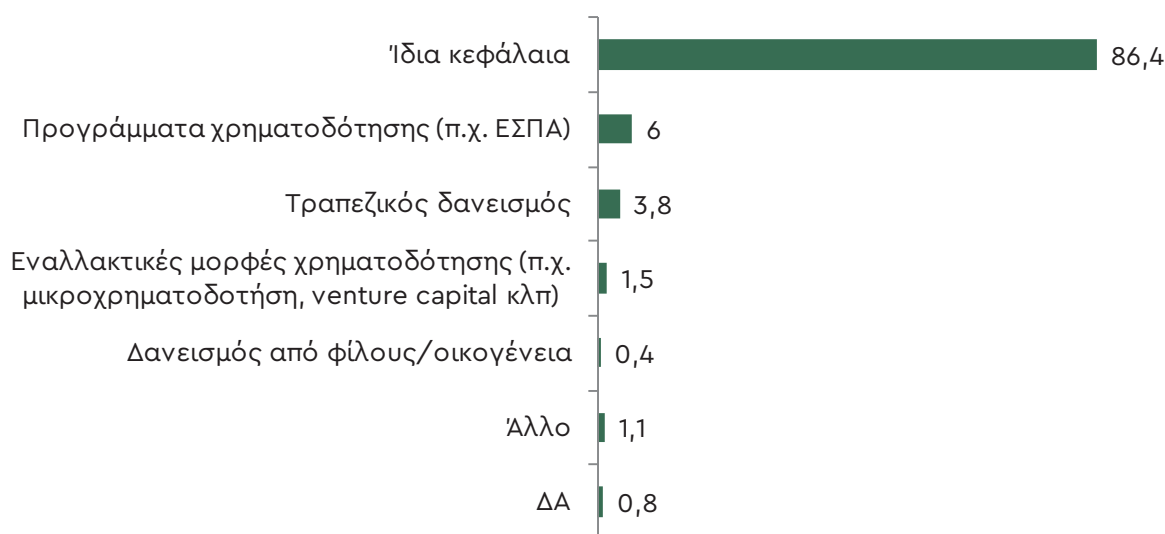
	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Έως 500 ευρώ	14.9	7.7	9.2	14.3	14.3	8.7	9.9	20.2	13.6	1.8	1.9
501-1.000	6.9	12.3	11	7.1	14.3	8.7	9.9	14.9	6.8	12.7	3.7
1.001-2.000	18.4	10.8	10.1	14.3	7.1	21.7	12.6	16	15.9	10.9	11.1
2.001-4.000	9.2	7.7	12.8	14.3	10.7	13	9.3	14.9	13.6	9.1	0
4001-5.000	13.8	6.2	12.8	10.7	14.3	4.3	12.1	16	11.4	7.3	7.4
5.001-10.000	9.2	10.8	10.1	7.1	7.1	17.4	9.9	5.3	13.6	16.4	9.3
10.001-20.000	9.2	7.7	13.8	7.1	7.1	13	11.5	6.4	9.1	16.4	13
20.001-50.000	4.6	16.9	7.3	3.6	10.7	4.3	9.9	2.1	6.8	12.7	18.5
50.001-100.000	4.6	10.8	4.6	7.1	10.7	0	6	1.1	2.3	5.5	20.4
>100.000	3.4	7.7	4.6	3.6	3.6	4.3	5.5	1.1	2.3	3.6	14.8
ΔΑ	5.7	1.5	3.7	10.7	0	4.3	3.3	2.1	4.5	3.6	0

Η πηγή χρηματοδότησης αποτελεί, επίσης, σημαντική κατηγορία εξέτασης και ερμηνείας των βασικών τάσεων. Πιο συγκεκριμένα, μια σημαντική παρατήρηση αφορά στο ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό του 86,4% που αναφέρεται στα ίδια κεφάλαια, τα οποία αποτελούν τη βασική πηγή χρηματοδότησης επενδύσεων για τις επιχειρήσεις. Τα προγράμματα χρηματοδότησης αφορούν στο 6%, ενώ ο τραπεζικός δανεισμός στο 3,8%. Συνεπώς, το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων χρηματοδοτούν τις επενδύσεις με ίδια κεφάλαια, αξιοποιώντας σε χαμηλό βαθμό ακόμη και τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους εργαλείων όπως το

ΕΣΠΑ. Το γεγονός αυτό αφενός επηρεάζει το ύψος, τη συχνότητα αλλά και τον αριθμό των επενδύσεων, ενώ διαμορφώνει ένα πλαίσιο αυξημένης ευαλωτότητας απέναντι σε αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος, δεδομένου ότι μια πιθανή έλλειψη ρευστότητας για παράδειγμα (βλ. πανδημία, ενεργειακή κρίση) επιδρά άμεσα στη δυνατότητα των επιχειρήσεων να σχεδιάσουν και να πραγματοποιήσουν νέες επενδύσεις.

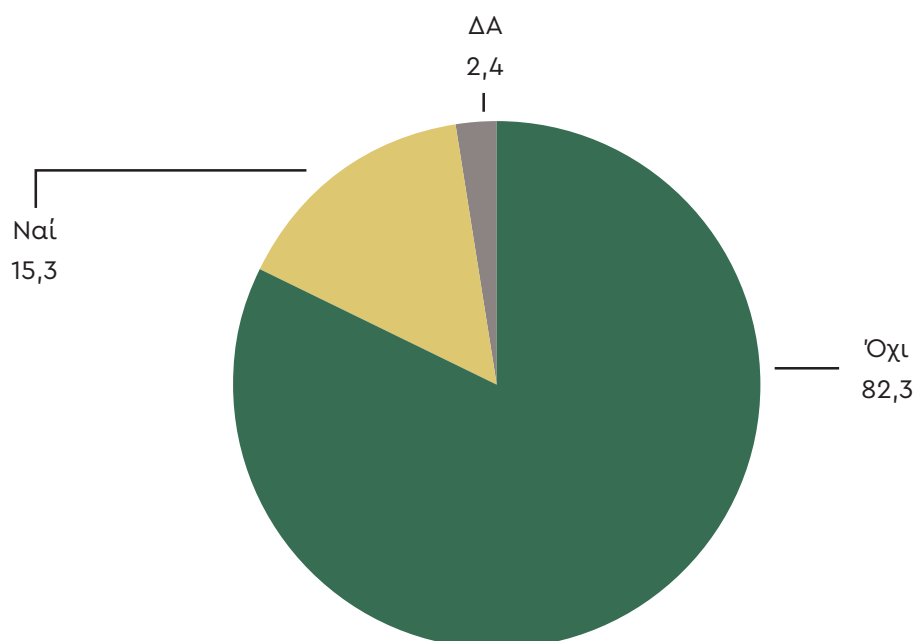
Γράφημα 15. Πηγές χρηματοδότησης επένδυσης δευτέρου εξαμήνου 2021

- Βάση: Όσοι επένδυσαν σε έστω και μια από τις κατηγορίες επενδύσεων -

Αναφορικά με τις μελλοντικές επενδύσεις, καταγράφεται ότι το 15,3% των επιχειρήσεων απαντάει ότι σκοπεύει να πραγματοποιήσει κάποιου είδους επένδυση μέσα στους επόμενους έξι μήνες.

Γράφημα 16. Επενδύσεις το πρώτο εξάμηνο του 2022

Σε επιμέρους στοιχεία, αναδεικνύεται ότι οι επιχειρήσεις με υψηλότερο κύκλο εργασιών σχεδιάζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό νέες επενδύσεις. Για παράδειγμα, ποσοστό 29,6% των επιχειρήσεων στην κατηγορία κύκλου εργασιών άνω των 300.00 ευρώ απαντάει θετικά ως προς τον προγραμματισμό νέων επενδύσεων, ενώ ποσοστό 25% των επιχειρήσεων προγραμματίζει επενδύσεις στην κατηγορία κύκλου εργασιών 100.000–300.000 ευρώ. Στην κατηγορία κύκλου εργασιών 50.000–100.000 ευρώ, ποσοστό 12,3% των επιχειρήσεων προγραμματίζει επενδύσεις και το αντίστοιχο ποσοστό στην κατηγορία κύκλου εργασιών έως 50.000 ευρώ καταγράφεται στο ποσοστό 9,1% των επιχειρήσεων.

2. Ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών στη δραστηριότητα της επιχείρησης

Αναφορικά με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων, καταγράφονται συγκεκριμένα στοιχεία σε επιμέρους κατηγορίες. Συγκεκριμένα, ποσοστό 17,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει συστήματα ηλεκτρονικών πωλήσεων με πολύ υψηλότερο ποσοστό να συγκεντρώνεται στον τομέα του εμπορίου (28,4%), έναντι του τομέα της μεταποίησης (14,1%) και των υπηρεσιών (8,7%).

Ποσοστό 16,5% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι συμμετέχει σε συστήματα διαδικτυακής πλατφόρμας, με τους τομείς εμπορίου (19,4%) και υπηρεσιών (17,7%) να συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά, έναντι της μεταποίησης (9,9%). Το 58,4% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει συστήματα ψηφιακού μάρκετινγκ, ιστοσελίδας και μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία αποτελούν και την πιο κλασική και διαδεδομένη μορφή ψηφιακών τεχνολογιών σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων.

Αντίστοιχα, το 14,1% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ενσωμάτωσε συστήματα επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων παραγωγικής/εμπορικής δραστηριότητας (π.χ. analytics, big data). Σε αντίθεση με τις προηγούμενες τεχνολογικές κατηγορίες, στη συγκεκριμένη κατηγορία διαπιστώνεται μια διαφοροποίηση στα ποσοστά ενσωμάτωσης σε σχέση με τον ετήσιο κύκλο εργασιών. Για παράδειγμα, στην κατηγορία κύκλου εργασιών έως 50.000 ευρώ το 8,5% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει συστήματα επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων, στην κατηγορία 50.000–100.000 ευρώ το αντίστοιχο ποσοστό είναι 12,3%, ενώ στην κατηγορία 100.000–300.000 ευρώ το σχετικό ποσοστό είναι 16,9% και στην κατηγορία άνω των 300.000 ευρώ, το ποσοστό ανέρχεται σε 29,6%.

Πίνακας 2. Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων ανά κατηγορία

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Ναι	16.7	14.6	11.3	19.8	15.4	12.9	13.2	8.5	12.3	16.9	29.6
Όχι	81.6	83.3	88.1	79	84.6	85.7	85.3	90.9	86.2	79.8	69.6
ΔΞ/ΔΑ	1.7	2.1	0.6	1.2	0	1.4	1.6	0.5	1.4	3.2	0.9

Το 20,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει συστήματα ψηφιακής διαχείρισης προμηθειών και παραγγελιών. Στη συγκεκριμένη κατηγορία διαπιστώνεται επίσης μια διαφοροποίηση στα ποσοστά ενσωμάτωσης σε σχέση με τον ετήσιο κύκλο εργασιών (θετικές απαντήσεις 13,3% με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ, 19,6% με κύκλο εργασιών 50.000-100.000 ευρώ, 25,8% με κύκλο εργασιών 100.000-300.000 ευρώ και 36,5% με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ).

Πίνακας 3. Ψηφιακή διαχείριση προμηθειών και παραγγελιών

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Ναι	25.8	19.3	15.8	21	24.4	20	19.5	13.3	19.6	25.8	36.5
Όχι	72.2	79.7	83.9	77.8	74.4	78.6	79.5	86.7	79	71.8	61.7
ΔΞ/ΔΑ	2	1	0.3	1.2	1.3	1.4	1.1	0	1.4	2.4	1.7

Το 26,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει συσκευές και συστήματα που παρακολουθούνται ή ελέγχονται από απόσταση μέσω του Διαδικτύου (π.χ. συστήματα συναγερμού, έξυπνοι μετρητές, αισθητήρες συντήρησης μηχανημάτων, έξυπνες κάμερες/αισθητήρες, αισθητήρες παρακολούθησης προϊόντων στη διαχείριση αποθήκης) με σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στα ποσοστά ενσωμάτωσης και τον ετήσιο κύκλο εργασιών (θετικές απαντήσεις 14,7% με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ, 23,2% με κύκλο εργασιών 50.000-100.000 ευρώ, 40,3% με κύκλο εργασιών 100.000-300.000 ευρώ και 52,2% με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ).

Πίνακας 4. Συσκευές και συστήματα που παρακολουθούνται ή ελέγχονται από απόσταση μέσω του Διαδικτύου

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Ναι	25.8	28.6	25.4	22.2	32.1	27.1	26	14.7	23.2	40.3	52.2
Όχι	73.6	70.8	74.3	76.5	67.9	72.9	73.5	85.1	76.1	58.9	47.8
ΔΞ/ΔΑ	0.7	0.5	0.3	1.2	0	0	0.5	0.3	0.7	0.8	0

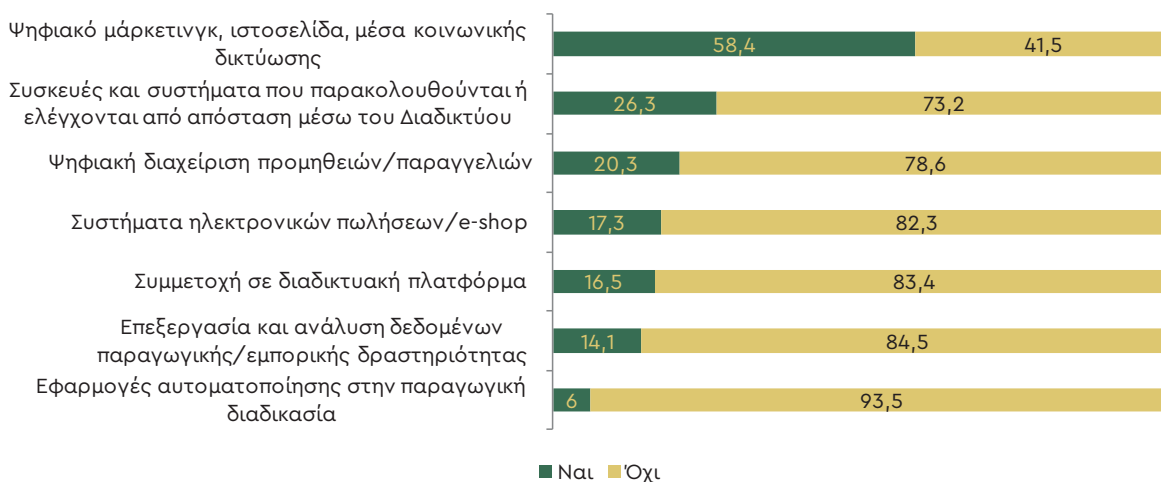
Αντίστοιχα, ποσοστό 6% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει εφαρμογές αυτοματοποίησης στην παραγωγική διαδικασία (π.χ. ρομποτικά συστήματα και εξοπλισμός, συστήματα αισθητήρων), με υψηλότερα ποσοστά ενσωμάτωσης να συγκεντρώνονται στον τομέα της μεταποίησης (10,9%), έναντι του τομέα των υπηρεσιών (4,2%) και του εμπορίου (4,7%).

Πίνακας 5. Εφαρμογές αυτοματοποίησης

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Ναι	4.7	10.9	4.2	3.7	6.4	2.9	6.5	3.2	5.1	9.7	12.2
Όχι	94.6	88.5	95.5	95.1	93.6	97.1	93	96.5	94.2	89.5	87.8
ΔΞ/ΔΑ	0.7	0.5	0.3	1.2	0	0	0.5	0.3	0.7	0.8	0

Σε επίπεδο συγκεντρωτικών στοιχείων, οι επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν ενσωματώσει ψηφιακές τεχνολογίες στα εξής ποσοστά: 58,4% ψηφιακό μάρκετινγκ, ιστοσελίδα και μέσα κοινωνικής δικτύωσης, 26,3% συσκευές και συστήματα που παρακολουθούνται ή ελέγχονται από απόσταση μέσω του Διαδικτύου, 20,3% ψηφιακή διαχείριση προμηθειών παραγγελιών, 17,3% συστήματα ηλεκτρονικών πωλήσεων (e-shop), 16,5% συμμετοχή σε διαδικτυακή πλατφόρμα, 14,1% επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων παραγωγικής/εμπορικής δραστηριότητας, 6% εφαρμογές αυτοματοποίησης στην παραγωγική διαδικασία.

Γράφημα 17. Ενσωμάτωση Ψηφιακών Τεχνολογιών

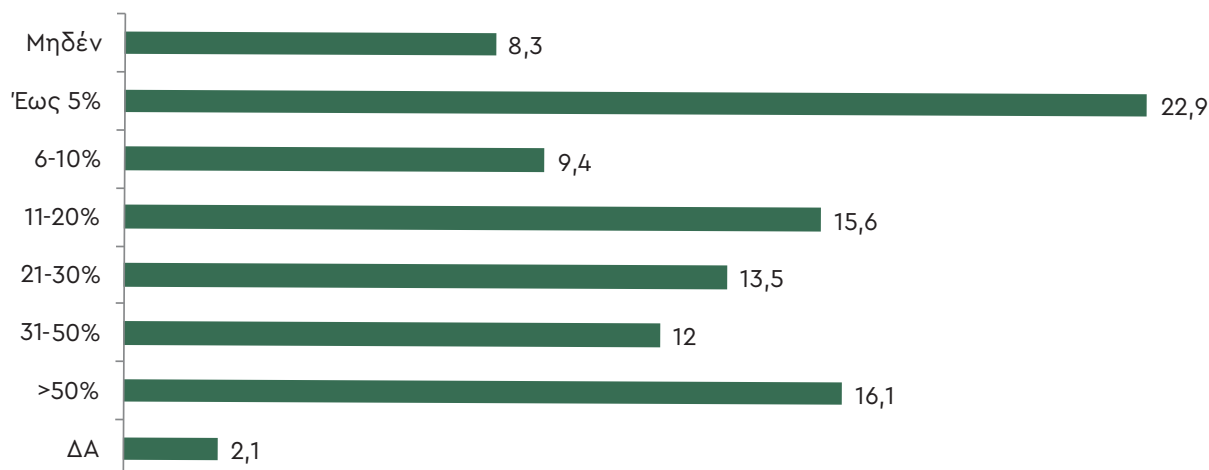
Σε σχέση με την περίοδο ενσωμάτωσης νέων ψηφιακών τεχνολογιών, το 17,4% δηλώνει ότι προχώρησε σε ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Σε επίπεδο τομέων, το υψηλότερο ποσοστό ενσωμάτωσης ψηφιακών τεχνολογιών, κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καταγράφεται στον τομέα του εμπορίου (23,8%), έναντι του τομέα της μεταποίησης (15%) και του τομέα των υπηρεσιών (12,5%).

Πίνακας 6. Περίοδος ενσωμάτωσης ψηφιακών τεχνολογιών

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ				ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ			
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	έως 5 χρόνια	5-10 χρόνια	Οκτ-15 χρόνια	15 χρόνια και άνω	Έως 50.000	50.000-100.000	100.000-300.000	Πάνω από 300.000
Πριν τη πανδημία (πριν τον Φεβρ 2020)	75.2	85	87.5	72.7	80.8	77.1	84.2	79.2	80.2	83.8	88.9
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας	23.8	15	12.5	27.3	17.3	22.9	15.6	20.4	19.8	16.2	11.1
ΔΞ/ΔΑ	0.9	0	0	0	1.9	0	0.2	0.5	0	0	0

Αναφορικά με το ποσοστό των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκε από πωλήσεις μέσω ιστοσελίδας ή ψηφιακών πλατφορμών, ποσοστό 22,9% δηλώνει ότι έως 5% των πωλήσεων πραγματοποιήθηκε μέσω συστημάτων ηλεκτρονικών πωλήσεων και διαδικτυακών πλατφορμών, ενώ ποσοστό 16,1% πραγματοποίησε πωλήσεις άνω του 50% μέσω ηλεκτρονικών πωλήσεων και διαδικτυακών πλατφορμών.

Γράφημα 18. Ποσοστό πωλήσεων μέσω ιστοσελίδας ή ψηφιακών πλατφορμών

Συνολικά, ποσοστό 56,2% των επιχειρήσεων καταγράφει ηλεκτρονικές πωλήσεις έως 20%. Σε γεωγραφικό επίπεδο, καταγράφεται υψηλό ποσοστό πωλήσεων στην κατηγορία ποσοστού πωλήσεων 31–50% στην περιφερειακή ενότητα Νησιά Αιγαίου και Κρήτη (31,6%), σε σχέση με τις λοιπές περιφερειακές ενότητες (8,1% στην Αττική, 12,5% στην Βόρεια Ελλάδα, 10,3% στην Κεντρική Ελλάδα).

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τα παραπάνω στοιχεία συνοψίζονται στα εξής σημεία:

- ▶ Το ποσοστό των επιχειρήσεων που επενδύει σε νέες τεχνολογίες είναι ιδιαίτερα περιορισμένο.
- ▶ Σε επίπεδο συγκεντρωτικών στοιχείων, το 21,8% πραγματοποίησε επενδύσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο σε Τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες (η κατηγορία με το υψηλότερο ποσοστό).
- ▶ Το ύψος των επενδύσεων είναι επίσης ιδιαίτερα χαμηλό: ποσοστό 44% πραγματοποίησε επενδύσεις στην κατηγορία ποσών έως 4.000 ευρώ, ενώ ποσοστό 65,5% των επιχειρήσεων επενδύουν στις κατηγορίες έως 10.000 ευρώ.
- ▶ Ποσοστό 86,4% αναφέρεται στα ίδια κεφάλαια, το οποίο αποτελεί τη βασική πηγή χρηματοδότησης επενδύσεων για τις επιχειρήσεις.
- ▶ Οι επιχειρήσεις με υψηλότερο κύκλο εργασιών πραγματοποιούν και σχεδιάζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό νέες επενδύσεις.
- ▶ Το 58,4% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει ενσωματώσει «Συστήματα ψηφιακού μάρκετινγκ», ενώ ακολουθεί η κατηγορία «Συσκευές και συστήματα που παρακολουθούνται ή ελέγχονται από απόσταση μέσω του Διαδικτύου» (26,3%) και τα «Συστήματα ηλεκτρονικών πωλήσεων» (17,3%).
- ▶ Ποσοστό 17,4% δηλώνει ότι προχώρησε σε ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών κατά τη διάρκεια της πανδημίας.
- ▶ Ποσοστό 56,2% των επιχειρήσεων καταγράφει ηλεκτρονικές πωλήσεις έως 20%.

Υποχρεώσεις/οφειλές επιχειρήσεων

Το ιδιωτικό χρέος αποτελεί ένα μόνιμο παράγοντα που ναρκοθετεί τις προοπτικές ανάκαμψης τόσο των επιχειρήσεων όσο και της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκθέσεις του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή², οι ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία το δεύτερο εξάμηνο του 2021 έχουν αυξηθεί περίπου κατά 4 δισ. αγγίζοντας πλέον τα €113 δισ. €. Επιπλέον, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία των εκθέσεων του

² ΕΚΘΕΣΗ Δ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2021, Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, Μάρτιος 2022
ΕΚΘΕΣΗ Β ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2021, Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, Σεπτέμβριος 2021

ΚΕΑΟ³ το δεύτερο εξάμηνο του 2021 παρατηρείται σημαντική αύξηση των συνολικών οφειλών κατά περίπου 3 δισ., ενώ η τάση αυτή συνεχίζεται και το πρώτο τρίμηνο του 2022 όπου διευρύνεται περαιτέρω το συνολικό ληξιπρόθεσμο χρέος προς το ασφαλιστικό σύστημα. Ειδικότερα, αυξάνεται κατά περίπου 1,8 δισ. φθάνοντας συνολικά τα 42,8 δισ. €, που αποτελεί ρεκόρ ληξιπροθέσμων ασφαλιστικών εισφορών. Από τα στοιχεία αυτά, φαίνεται ότι τα μέτρα που εφαρμόστηκαν για τη συγκράτηση του ιδιωτικού χρέους κατά τη διάρκεια της πανδημίας είχαν μια σχετική αποτελεσματικότητα μόνο όσο βρίσκονταν σε ισχύ, ενώ είναι προφανές ότι και τα μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων και αναπλήρωσης της απώλειας των εισοδημάτων δεν ήταν αρκετά για να καλύψουν τις υποχρεώσεις που συσσωρεύτηκαν κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης. Είναι, μάλιστα, ιδιαίτερα ανησυχητικό το γεγονός ότι το πρώτο τρίμηνο του 2022 περισσότεροι από 120.000 οφειλέτες απώλεσαν τη ρύθμιση των 120 δόσεων. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των οφειλετών δεν φαίνεται να προχώρησε σε εκ νέου ρύθμιση των οφειλών τους αξιοποιώντας κάποιο άλλο σχήμα, όπως η πάγια ρύθμιση οφειλών ή η πλέον πρόσφατη των 72 δόσεων. Στο σύνολο των οφειλετών που είχαν ρυθμίσει με κάποιο σχήμα τις οφειλές τους φαίνεται πως έχουν βγει εκτός ρυθμίσεων περίπου 91.000 οφειλέτες ή περίπου το 15% επί του συνόλου των οφειλετών με ρυθμισμένες οφειλές, που αποτελεί ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό λαμβάνοντας υπόψη ότι η δυσμενής αυτή μεταβολή συντελέστηκε μέσα σε ένα μόλις τρίμηνο. Συνεκτιμώντας και τη ραγδαία αύξηση του αριθμού των οφειλετών, καθώς με βάση τα στοιχεία του ΚΕΑΟ φαίνεται πως εντός του τελευταίου έτους οι οφειλέτες προς το πρώην ΙΚΑ αυξήθηκαν κατά 70.000 περίπου και οι μη μισθωτοί (επαγγελματίες, αγρότες κ.λπ.) οφειλέτες κατά 420.000 περίπου, υπάρχει πλέον ο κίνδυνος δημιουργίας μιας νέας γενιάς οφειλετών.

Ανησυχητικά είναι και τα ευρήματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την κατάσταση των υποχρεώσεων των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και τη δυνατότητά τους να αντεπεξέλθουν σε αυτές. Είναι χαρακτηριστικό πως σε σχεδόν όλες τις κατηγορίες υποχρεώσεων παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων με ληξιπρόθεσμες οφειλές το δεύτερο εξάμηνο του 2021. Επιπλέον, αύξηση καταγράφεται και στον αριθμό των επιχειρήσεων που έχουν τουλάχιστον μια ληξιπρόθεσμη οφειλή από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων που παρακολουθεί στις έρευνες του το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Σημαντική αύξηση καταγράφεται, επίσης, και στον αριθμό των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, δηλαδή εκείνων με πολλαπλές ληξιπρόθεσμες οφειλές.

Ειδικότερα, το δεύτερο εξάμηνο του 2021 σχεδόν 1 στις 2 μικρές και πολύ επιχειρήσεις (47,3%) φαίνεται πως είχαν τουλάχιστον μια ληξιπρόθεσμη οφειλή, όταν το πρώτο εξάμηνο του 2021 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 43,3% και προ πανδημίας 38,7%. Με άλλα λόγια, προκύπτει ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας οι επιχειρήσεις με ληξιπρόθεσμες οφειλές αυξήθηκαν κατά σχεδόν 9 ποσοστιαίες μονάδες.

3 1^ο ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ έτους 2022 (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2022)

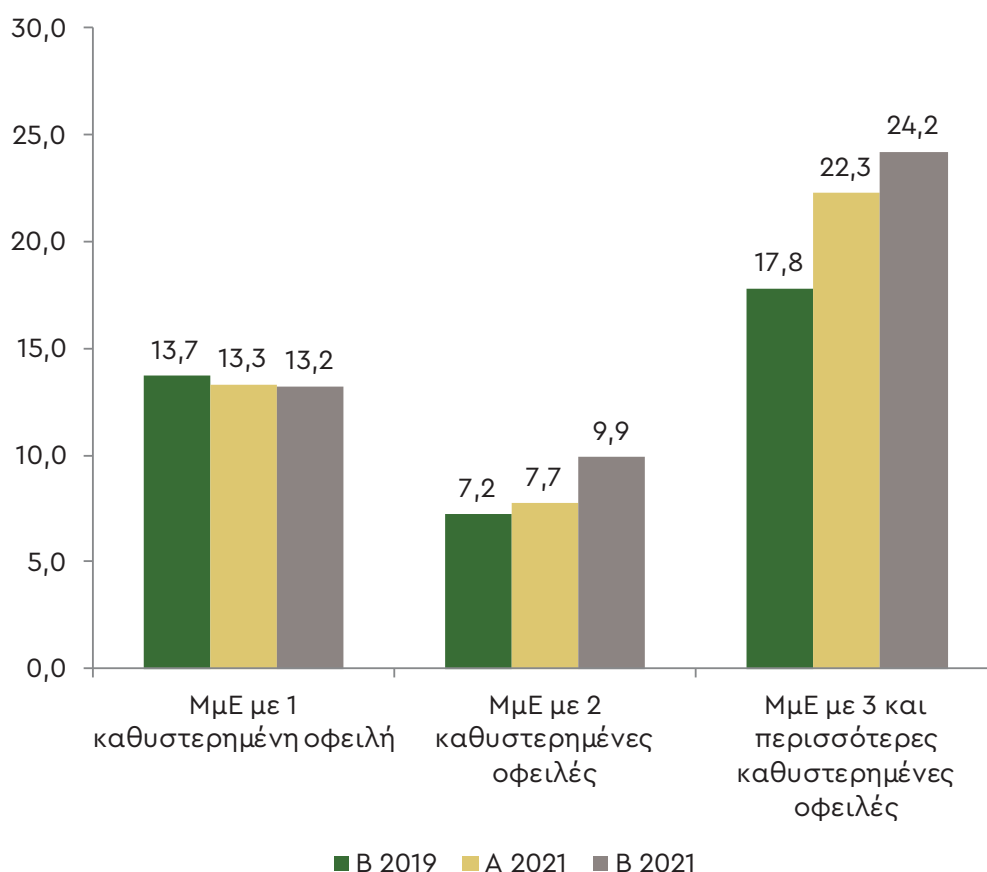
4^ο ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ έτους 2021(ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021)

2^ο ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ έτους 2021 (ΑΠΡΙΛΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2021)

Αυξητικές τάσεις καταγράφονται και στον βαθμό υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων καθώς το δεύτερο εξάμηνο του 2021 οι επιχειρήσεις με ληξιπρόθεσμες οφειλές σε 2 από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων των ερευνών του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ αντιστοιχούσαν στο 9,9% των επιχειρήσεων, έναντι του 7,7% το πρώτο εξάμηνο του 2021 και του 7,2% του τελευταίου προ πανδημίας εξαμήνου. Επιπλέον, οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με ληξιπρόθεσμες οφειλές σε τουλάχιστον 3 από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων ανήλθαν το δεύτερο εξάμηνο του 2021 στο 24,2%, έναντι του 22,3% που ήταν το πρώτο εξάμηνο του 2021 και του 17,8% που ήταν το τελευταίο προ πανδημίας εξάμηνο. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το 32,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε τουλάχιστον μια κατηγορία υποχρεώσεων προς το Δημόσιο (εφορία ή ασφαλιστικά ταμεία), ενώ σχεδόν 1 στις 5 (19,2%) έχει ληξιπρόθεσμες φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές.

Από τα επιμέρους στοιχεία, οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα εξυπηρέτησης των υποχρεώσεών τους εντοπίζονται στις μικρότερες με βάση το κύκλο εργασιών. Συγκεκριμένα, το 54,9% των επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000€ έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές και αντίστοιχα το 53,2% των επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών από 50.000€ έως 100.000€.

Γράφημα 19. Βαθμός υπερχρέωσης ΜμΕ -Συγκριση εξαμήνων-

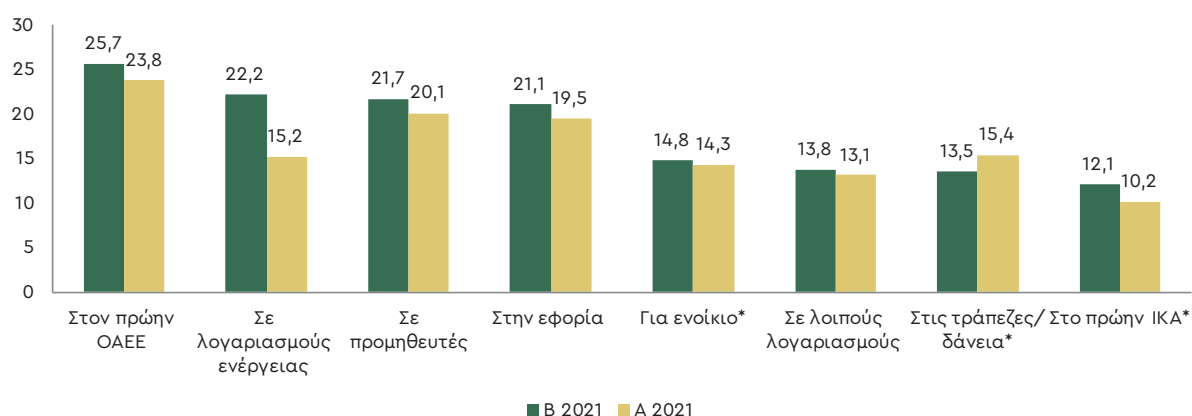

Όσον αφορά την κάθε κατηγορία υποχρεώσεων, τα ευρήματα της έρευνας είναι τα εξής:

- ▶ 1 στις 4 επιχειρήσεις (25,7%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ (23,8% το πρώτο εξάμηνο του 2021).
- ▶ Περισσότερες από 1 στις 5 επιχειρήσεις (22,2%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λογαριασμούς ενέργειας (15,2% το πρώτο εξάμηνο του 2021).
- ▶ Περισσότερες από 1 στις 5 επιχειρήσεις (21,7%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς προμηθευτές (20,1% το πρώτο εξάμηνο του 2021).
- ▶ Το 14,8% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου (14,3% το πρώτο εξάμηνο του 2021). Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν ενοίκιο (το 67,7% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου αντιστοιχεί στο 21,9%.
- ▶ Το 13,8% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λοιπούς λογαριασμούς (νερό, τηλεφωνία κλπ) (13,1% το πρώτο εξάμηνο του 2021).
- ▶ Το 13,5% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές (15,4% το πρώτο εξάμηνο του 2021). Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικά δάνεια (το 49,9% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές αντιστοιχεί στο 27%.
- ▶ Το 12,1% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ (10,2% το πρώτο εξάμηνο του 2021). Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν προσωπικό (το 65,3% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ αντιστοιχεί στο 18,5%.

Από τα παραπάνω σημαντική αύξηση παρουσιάζουν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές για λογαριασμούς ενέργειας, κάτι που υποδεικνύει τη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ένας ιδιαίτερα υψηλός αριθμός επιχειρήσεων, λόγω της υπέρμετρης αύξησης του ενεργειακού κόστους.

Γράφημα 20. Ποσοστό ΜΜΕ με ληξιπρόθεσμες οφειλες ανά κατηγορία οφειλής και ανα εξάμηνο -Αποτίμηση-

* Στο σύνολο των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων

Σε σχέση με τις εκτιμήσεις για πρώτο εξάμηνο του 2022, τα ευρήματα της έρευνας είναι τα εξής:

- ▶ Το 21,1% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του για τους λογαριασμούς ενέργειας.
- ▶ Το 20% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς την εφορία.
- ▶ Το 19,8% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τον πρώην ΟΑΕΕ.
- ▶ Το 17,6% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τους προμηθευτές.
- ▶ Το 14,7% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς το πρώην ΙΚΑ. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν προσωπικό (το 65,3% του συνόλου των επιχειρήσεων) το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους προς το πρώην ΙΚΑ αντιστοιχεί στο 22,5%.
- ▶ Το 13,5% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του για το ενοίκιο. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν ενοίκιο (το 67,7% του συνόλου των επιχειρήσεων) το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στην καταβολή του ενοικίου αντιστοιχεί στο 19,6%.
- ▶ Το 10,2% δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις τραπεζικές του υποχρεώσεις. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικά δάνεια (το 49,9% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις τραπεζικές τους υποχρεώσεις αντιστοιχεί στο 20,5%

Επισημαίνεται, τέλος, ότι τα παραπάνω στοιχεία σχετικά με τις εκτιμήσεις των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ως προς τη δυνατότητα εξυπηρέτησης των μελλοντικών τους υποχρεώσεων, δεν έχουν λάβει υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις του ρωσο-ουκρανικού πολέμου, καθώς το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της έρευνας διενεργήθηκε πριν την έναρξη του πολέμου.

Γράφημα 21. Ποσοστό ΜμΕ που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους το πρώτο εξάμηνο του 2022

* Στο σύνολο των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων

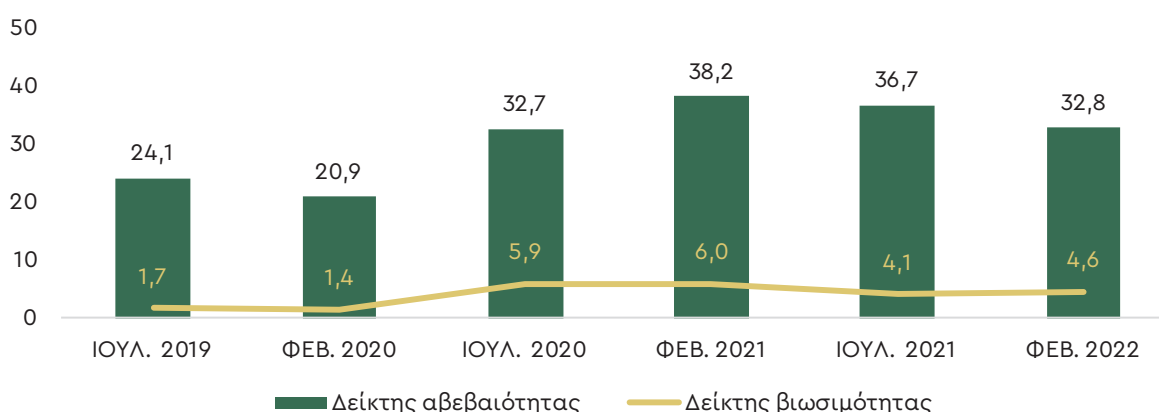
Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

Ο δείκτης αβεβαιότητας⁴ των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, παρόλο που υποχωρεί στην παρούσα έρευνα σε σχέση με την προηγούμενη (Ιούλιος 2021), παραμένει σε υψηλό επίπεδο. Συγκεκριμένα, σχεδόν 1 στις 3 επιχειρήσεις (32,8%) εκφράζουν τον φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητάς τους στο μέλλον. Ειδικότερα, το 14,8% δήλωσε πως είναι πολύ πιθανό να χρειαστεί να διακόψει τη δραστηριότητά του το επόμενο διάστημα και αντίστοιχα το 18% δήλωσε πως είναι αρκετά πιθανό. Είναι προφανές πως παρά την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας και τον έλεγχο της διασποράς της Covid-19, οι ανατιμήσεις λόγω της ενεργειακής κρίσης και η εκτίναξη του πληθωρισμού συντηρούν την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια για το μέλλον σε πολύ υψηλά επίπεδα, επηρεάζοντας όπως είναι επόμενο τις επιχειρηματικές αποφάσεις.

Επιπλέον, καταγράφεται αύξηση των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων και η οποία διατηρεί έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων σε πολύ δύσκολη κατάσταση, ενώ αποτελεί έναν παράγοντα που επηρεάζει βάσιμα τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αυτών. Αυτό προκύπτει και από τον δείκτη βιωσιμότητας⁵ της παρούσας έρευνας, καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν άμεσο και πραγματικό κίνδυνο διακοπής της δραστηριότητάς τους ανήλθε στο 4,6%, έναντι 4,1% που ήταν στην αντίστοιχη έρευνα του Ιουλίου του 2021.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι τα παραπάνω στοιχεία δεν έχουν λάβει υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις του ρωσο-ουκρανικού πολέμου, καθώς το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της έρευνας διενεργήθηκε πριν την έναρξη του πολέμου.

Γράφημα 22. Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας ΜμΕ

4 Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που στις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δηλώνουν πως το επόμενο διάστημα είναι πολύ ή αρκετά πιθανό να διακόψουν τη δραστηριότητά τους συνιστούν τον δείκτη αβεβαιότητας

5 Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που στις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δηλώνουν πως άμεσα, μέσα στο επόμενο τρίμηνο θα διακόψουν τη δραστηριότητάς τους συνιστούν τον δείκτη βιωσιμότητας.

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΤΠΑ & ΤΣ
ΕΘΝ. ΥΠΟΧΡΕΩΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΣΠΑ

ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης